e-ISSN: 2980-2482

ULUDAĞ İLAHİYAT DERGİSİ
ULUDAG JOURNAL of THEOLOGY

Cilt | Volume: **35 Sayı** | Issue: **1 Yıl** | Year: **2026 (Haziran** | June**)**

Araştırma Makalesi

Kampüste İlahiyat Fakültesi Öğrencisi Olmak: İlahiyatçı Kimliğinin İletişim Biçimlerine Yansımaları

Yusuf Emre

Dr. Öğr. Üyesi, Şırnak Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Psikolojisi Ana Bilim Dalı, Şırnak, Türkiye
mr_ysf@hotmail.com | http://orcid.org/0000-0002-1395-5207 | https://ror.org/01fcvkv23

Nesibe Esen Ateş

Dr. Öğr. Üyesi, Çukurova Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Psikolojisi Ana Bilim Dalı, Adana, Türkiye
nesen@cu.edu.tr | http://orcid.org/0000-0003-4259-9544 | https://ror.org/05wxkj555

Öz

Bu araştırmada ilahiyat fakültesi öğrencilerinin diğer fakülte öğrencileriyle olan iletişimlerinde ilahiyatçı kimliğinin rolü incelenmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseniyle kurgulanan bu çalışma, katılımcıların bireysel tecrübelerine odaklanarak ilahiyatçı kimliğinin üniversite kampüsünde sosyal etkileşimleri nasıl yapılandırdığını ilahiyat fakültesi öğrencilerinin bakış açısından anlamayı hedeflemektedir. Çalışma grubu, yaşları 19 ile 43 arasında değişmekte olan, 21 (8 erkek, 13 kız) kişiden oluşmaktadır. Araştırma verileri, yarı yapılandırılmış mülakat soruları aracılığıyla yapılan görüşmelerle toplanmıştır. Mülakatlar yüz yüze yapılmış, ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Kayıtlar yazıya aktarılmış, analiz sürecinde MAXQDA 2020 nitel veri analiz programı kullanılmıştır. Bulgular "İlahiyatçı Algısı", "Kapı ya da Duvar: Öteki ile İletişimde İlahiyatçı Kimliğinin Rolü" ve "Cinsiyetin İletişime Yansıması" olmak üzere üç veri alanı çerçevesinde analiz edilmiştir. Verilere göre ilahiyat fakültesi öğrencilerinin kendilerine dair algılarının çoğunlukla eleştirel bir çerçevede şekillendiği görülmektedir. Kampüs içi sosyalleşme sürecinde ilahiyatçı kimliği, bazı durumlarda iletişimi kolaylaştıran bir avantaj sağlarken, bazı durumlarda ise ötekileştirici bir etiket ya da iletişimi sınırlandıran bir bariyer olarak ortaya çıkmaktadır. İlahiyat fakültesi öğrencilerinin hem iç grup hem de dış grup ilişkilerinde, cinsiyet unsurunun iletişim biçimlerini belirgin şekilde etkilediği anlaşılmaktadır. İlahiyatçı kimliğinin, ötekiyle kurulan iletişimde belirli avantajlar sunmakla birlikte, çoğunlukla iletişimi güçleştiren bir rol üstlendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler:

Din Psikolojisi, Kimlik, Algı, İlahiyat Öğrencisi, İletişim.

Atıf Bilgisi

Emre, Yusuf – Esen Ateş, Nesibe. "Kampüste İlahiyat Fakültesi Öğrencisi Olmak: İlahiyatçı Kimliğinin İletişim Biçimlerine Yansımaları". *Uludağ İlahiyat Dergisi* 35/1 (Haziran 2026), 187-218. https://doi.org/10.51447/uluid.1884084

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü | Article Type	Araştırma Makalesi | Research Article
Geliş Tarihi | Date of Submission	07 Şubat 2026 | 07 February 2026
Kabul Tarihi | Date of Acceptance	08 Haziran 2026 | 08 June 2026
Yayım Tarihi | Date of Publication	27 Haziran 2026 | 27 June 2026
Yayın Sezonu | Pub Date Season	Haziran | June
DOI	https://doi.org/10.51447/uluid.1884084
Değerlendirme | Peer-Review	Ön İnceleme: Bir İç Hakem (Editörler Kurulu Üyesi - Yayın Kurulu Üyesi) İçerik İncelemesi: İki Dış Hakem - Çift Taraflı Körleme Single anonymized AInternal (Editor board member) Double anonymized – Two External
Etik Beyan | Ethical Statement	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study, and that all the sources used have been properly cited

Yazar Katkı Oranları | Author Contribution	Sorumlu Yazar | Responsible Author	Katkı Sunan Yazar | Contributer Author
Çalışmanın Tasarlanması | Conceiving the Study	%50	%50
Veri Toplanması | Data Collection	%50	%50
Veri Analizi | Data Analysis	%50	%50
Makalenin Yazımı | Writingup	%50	%50
Makale Gönderimi ve Revizyonu | Submission and Revision	%50	%50

Benzerlik Taraması | Plagiarism Checks	Yapıldı – iThenticate | Yes – iThenticate
Çıkar Çatışması | Conflicts of Interest	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir. | The author(s) has no conflict of interest to declare.
Finansman | Grant Support	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır. | The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.
Telif Hakkı & Lisans | Copyright & License	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır. | Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0
Etik Bildirim | Complaints	ilahiyatdergisi@uludag.edu.tr - https://dergipark.org.tr/tr/pub/uluid

e-ISSN: 2980-2482

ULUDAG JOURNAL of THEOLOGY
ULUDAĞ İLAHİYAT DERGİSİ

Volume | Cilt: **35 Issue** | Sayı: **1 Year** | Yıl: **2026 (June** | Haziran**)**

Research Article

Being a Theology Student on Campus: Reflections of Theological Identity in Communication Styles

Yusuf Emre
Asst. Prof., Şırnak University, Faculty of Theology, Department of Psychology of Religion, Şırnak, Türkiye
mr_ysf@hotmail.com | http://orcid.org/0000-0002-1395-5207 | https://ror.org/01fcvkv23

Nesibe Esen Ateş
Asst. Prof., University, Faculty of Theology, Department of Psychology of Religion, Adana, Türkiye
nesen@cu.edu.tr | http://orcid.org/0000-0003-4259-9544 | https://ror.org/05wxkj555

Abstract [You may find an extended abstract of this article after the bibliography.]

This study examines the role of theological identity in the communication of theology students with students from other faculties. Designed using the phenomenological approach within qualitative research methods, this study aims to understand, from the perspective of theology students, how theological identity structures social interactions on the university campus by focusing on the participants' individual experiences. The study group consists of 21 participants (8 male, 13 female) ranging in age from 19 to 43. Research data were collected through interviews conducted using semi-structured interview questions. The interviews were conducted face-to-face and recorded using a voice recorder. The recordings were transcribed, and the MAXQDA 2020 qualitative data analysis software was used during the analysis process. The findings were analyzed within the framework of three data domains: "Perception of the Theologian," "Door or Wall: The Role of Theological Identity in Communication with the Other," and "The Reflection of Gender in Communication." According to the data, it is observed that theology students' perceptions of themselves are largely shaped within a critical framework. In the process of socialization on campus, the identity of a theology student serves as an advantage that facilitates communication in some cases, while in others it emerges as a stigmatizing label or a barrier that limits communication. It is evident that the gender factor significantly influences communication styles in both intra-group and inter-group relationships among theology students. The study concluded that while the identity of a theology student offers certain advantages in communication with others, it generally plays a role that complicates communication.

Keywords:
Psychology of Religion, Identity, Perception, Theology Students, Communication.

Citation
Emre, Yusuf – Esen Ateş, Nesibe. "Kampüste İlahiyat Fakültesi Öğrencisi Olmak: İlahiyatçı Kimliğinin İletişim Biçimlerine Yansımaları". *Uludağ İlahiyat Dergisi* 35/1 (June 2025), 187-218. https://doi.org/10.51447/uluid.1884084

Giriş

Kimlikler, sosyal yaşamda bireyin kendini konumlandırması ve ilişkilerini anlamlandırması açısından önemli kavramlar olarak işlev görmektedir. İlahiyat fakültesi öğrencisi veya mezunu olmanın kişiye bir "ilahiyatçı kimliği" sunduğunu söylemek mümkündür.[1] Lisans düzeyinde din eğitimi almak üzerine kurulan bu kimlik, pek çok farklı ödev ve sorumlulukları da beraberinde getirmektedir. İlahiyat fakültesi öğrencilerinin bu kimliği nasıl yapılandırdığını anlamak amacıyla, "öteki" olarak görülen diğer fakültelere devam eden öğrenciler ile olan ilişkilerinin rolü üzerine odaklanılmıştır. Çalışmanın temel sorusu "İlahiyat fakültesi öğrencilerinin sahip oldukları ilahiyatçı kimliğinin diğer fakülte öğrencileri ile iletişimdeki rolü nedir?" olarak belirlenirken, "İlahiyat fakültesi öğrencilerinin ilahiyatçı kimliği algısı nedir?" ve "İlahiyatçı kimliğinin öteki ile iletişim esnasında avantajlı ve dezavantajlı olabileceği durumlar neler olabilir?" gibi alt problemlere de cevap aranmıştır. Dolayısıyla bu çalışma, ilahiyat fakültesi öğrencilerinin ilahiyatçı kimliğini nasıl algıladıkları ve bu algı ile oluşan kimliğin hem iç grupla hem de dış grupla kurulan iletişimde oynadığı rolü nitel bir yaklaşımla ortaya koyma amacındadır. Bu bağlamda araştırma sorusunun amacı desteklemesine özen gösterilmiştir.

Konuyla ilgili literatüre göz atılacak olursa İlahiyat eğitimi ve bu eğitimin kazandırdığı ilahiyat kimliği; benlik algısı[2], kimlik inşası[3], sosyal benlik[4], ilahiyat eğitiminin niteliği[5], toplumsal beklenti[6], sosyal dışlanma[7] ve stresle baş etme becerisi[8] gibi çeşitli konularla ilgisi bakımından ele alındığı görülmektedir.

---

1 Bahset Karslı, "İlahiyatçı Kimliğinin İmkânı Üzerine Bir Deneme: Sosyal Benlik Sürecinde Nesneleşen İlahiyatçılığın Analizi", *Journal of Turkish Studies* 11/12 (2016), 105.

2 Alifa Samuel - Oludare David Ojo, "Faith and Identity Formation: The Impact of Christian Religious Education on Students' Sense of Self", *Unilorin Journal of Lifelong Education* 7/2 (2023), 48; Behlül Tokur - Hümeyra Ahsen Doğan, "Gençlerde Kimlik Algısı ve Dinî Hayat: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi", *Eskiyeni* 50 (2023), 705.

3 Jack Barentsen, "Embodiment, Identity Formation and Missional Leadership: Roots of Theory and Practice in Theological Education", *Acta Theologica* 41 (2021), 160.

4 Karslı, "İlahiyatçı Kimliğinin İmkânı Üzerine Bir Deneme", 105.

5 Vhumani Magezi - Walter Madimutsa, "Theological Education and Character Formation: Perceptions of Theological Leaders and Students", *HTS Teologiese Studies / Theological Studies* 79/1 (2023), 1; Cemil Osmanoğlu - Mehmet Korkmaz, "Öğrencilerine Göre İdeal İlahiyat Fakültesi Öğrencisinin Nitelikleri ve Bunların İlahiyat Eğitimiyle İlişkisi", *Değerler Eğitimi Dergisi* 16/36 (Aralık 2018), 119; Nurcan Süleymanoğlu - Recep Uçar, "Öğrencilerin İlahiyat Fakültesini Tercih Etme Nedenleri ve Aldıkları Eğitim Hakkındaki Görüşlerine Dair Nitel Bir Araştırma", *Düzce İlahiyat Dergisi* 9/1 (2025), 1.

6 Münir Ecer, "Kırsalda Din Görevlisi Olmak: Fenomenolojik Bir Araştırma", *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* Van Gölü Havzası Özel Sayısı (2025), 52.

7 Ahmet Özalp, "Farklılıkların Gölgesinde: İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Sosyal Dışlanma ve Entegrasyon Deneyimleri Üzerine Nitel Bir Araştırma", *Eskiyeni* 56 (Mart 2025), 155.

8 Andrei Efremov, "The Psychology of Faith and Religious Identity: How Theology Shapes Worldview and Self-Perception", *Pharos Journal of Theology* 106/3 (2025), 1.

İlahiyatçı kimliği, akademik unvanın ötesinde bireyin kendisini ve dünyayı algılama biçimini doğrudan etkileyen bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Barentsen'e[9] göre kimlik, bireyin dini ve sosyal çevresiyle kurduğu etkileşimde ortaya çıkmaktadır. Bunu destekleyecek şekilde Samuel ve Ojo[10] din eğitiminin öğrencilerin benlik algısı ve ahlak anlayışları üzerinde şekillendirici bir etkiye sahip olduğunu belirtmektedir. Karslı[11] ise ilahiyat öğrencilerinin toplumun kendilerine biçtikleri roller (örnek olma, dini temsil etme gibi) ile kendi benlikleri arasında kaldıklarını ifade etmektedir. Buna göre sosyal çevre tek yönlü bir değişim unsurundan ziyade baskı ve gerilim üreten bir çevre olarak değer kazandığı söylenebilir. Tokur ve Doğan'ın[12] çalışmasında ilahiyat öğrencilerinin çoğunlukla aidiyet duygusu zayıf, mutsuz, plansız ve düşük benlik algısına sahip oldukları; dini sadece bir rahatlama, kendilerini olumsuzluklara karşı koruyan "güvenli liman" olarak gördükleri ortaya konmuştur. Araştırmacılar bu durumu ilahiyat öğrencilerinin hayata dair belirgin bir hedeflerinin olmaması ve gelecekle ilgili umutlarının zayıf olması ile bağlantılandırmıştır.

İlahiyat eğitiminin niteliği ve karakter gelişimi ile ilgili olarak Magezi ve Madimutsa[13], ilahiyat müfredatlarında ahlaki gelişim hedeflenmesine rağmen, bu hedeflerden uzak mezunlar verme riski taşıdıklarını belirterek bilgi (Head), kalp (Heart) ve beceriyi (Hands) birleştiren "3H Modeli"nin önemini vurgulamıştır. Osmanoğlu ve Korkmaz[14], ideal bir ilahiyat öğrencisinin hoşgörülü, sosyal, özgüvenli, eleştirel düşünme becerisi olan dini temsiliyeti yüksek vb. gibi kişisel, ahlaki ve dini alanlarda bazı niteliklere sahip olması gerektiğini saptamıştır. Diğer taraftan Süleymanoğlu ve Uçar[15], ilahiyat öğrencilerinin çoğunun çevresel şartlar nedeniyle ilahiyat fakültesini tercih ettikleri, dolayısıyla ilahiyat eğitiminin çeşitli kazanımları olsa da okudukları bölümden memnun olmadıklarını ve imkânları olsa başka alanlara yönelmek istediklerini belirtmektedir.

İlahiyat öğrencileri ve mezunlarının, toplumsal alanda çeşitli önyargılar ve dışlanma sorunlarıyla mücadele ettiği belirtilmektedir. Özalp[16], öğrencilerin dini kimlikleri ve okudukları fakülte nedeniyle "siyasi damgalama", "sözlü şiddet" ve "sosyal dışlanma"ya maruz kaldıklarını, bu durumun kimlik bunalımı ve kaygı gibi problemlere yol açtığını bulgulamıştır. Bir başka çalışmada Ecer[17], kırsalda görev yapan din görevlilerinin toplum tarafından cami ile özdeşleştirildiğini, kılık kıyafetten davranışlara kadar "ideal profil" beklenti-

---

9 Barentsen, "Embodiment, Identity Formation and Missional Leadership", 164.

10 Samuel - Ojo, "Faith and Identity Formation: The Impact of Christian Religious Education on Students' Sense of Self", 53.

11 Karslı, "İlahiyatçı Kimliğinin İmkanı Üzerine Bir Deneme", 124.

12 Tokur - Doğan, "Gençlerde Kimlik Algısı ve Dinî Hayat", 719.

13 Magezi - Madimutsa, "Theological Education and Character Formation", 5.

14 Osmanoğlu - Korkmaz, "Öğrencilerine Göre İdeal İlahiyat Fakültesi Öğrencisinin Nitelikleri ve Bunların İlahiyat Eğitimiyle İlişkisi", 163.

15 Süleymanoğlu - Uçar, "Öğrencilerin İlahiyat Fakültesini Tercih Etme Nedenleri ve Aldıkları Eğitim Hakkındaki Görüşlerine Dair Nitel Bir Araştırma", 23.

16 Özalp, "Farklılıkların Gölgesinde", 183.

17 Ecer, "Kırsalda Din Görevlisi Olmak", 67.

sinin bu kişiler üzerinde ağır bir sorumluluk oluşturduğunu saptamıştır. Son olarak Efremov,[18] dini inançların bireyin dünya görüşünü ve stresle başa çıkma becerilerini doğrudan şekillendirdiğini, dini kimliğin sosyal uyum süreçlerinde temel bir motivasyon kaynağı olduğunu bulgulamıştır.

Tüm bu çalışmalarda "öteki" olarak nitelendirilen diğer fakülte öğrencileri ile olan iletişimin temel araştırma konusu olarak seçilmemiş olması, bu araştırmanın literatürdeki özgün katkısını göstermektedir. İlahiyat öğrencilerinin kendi kimliklerini nasıl algıladıklarının yanı sıra öteki tarafından nasıl algılandıklarına dair görüşleri bu bağlamda değer kazanmaktadır.

1. Kuramsal Çerçeve

1.1. İlahiyat Fakülteleri

İlahiyat fakülteleri mesleki din eğitimi veren yükseköğretim kurumları olarak kurulmuştur. 3 Mart 1923 tarihli Tevhîd-i Tedrîsat Kanunu ile bütün eğitim kurumları Maarif Vekaletine bağlanmış ve aynı kanunla Dârü'l-Fünûn'a bağlı olarak din görevlileri yetiştirilmesi amacıyla bir ilahiyat fakültesi kurulması karara bağlanmıştır.[19] 1933'te İstanbul Üniversitesi açılınca Dârü'l-Fünûn İlahiyat Fakültesi kapatılmış ve yerine İstanbul Üniversitesinde İslâm Tetkikleri Enstitüsü açılmış ancak bu enstitü öğrenci almamıştır. 4 Haziran 1949 tarih ve 5424 sayılı kanunla Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinin kurulması kararlaştırılmış ve yeniden öğrenci alımına başlanmıştır.[20] 1959'da Millî Eğitim Bakanlığına bağlı yüksekokul statüsünde bir kurum olarak Yüksek İslâm Enstitüsü, 1971 tarihinde ilki Erzurum'da olmak üzere İslâmî ilimler fakülteleri kurulmaya başlanmıştır.[21] 1981 senesinde ise tüm bu farklı kurumlar ilahiyat fakültelerine dönüştürülerek bulundukları ildeki üniversitelere bağlanmıştır.[22] Günümüzde ise ilahiyat ve İslami ilimler fakülteleri bu alanda eğitim öğretim hizmetine devam etmektedir. Türkiye genelinde 75 ilahiyat fakültesi, 24 İslamî ilimler fakültesi olmak üzere toplam 99 fakülte bulunmaktadır.[23]

---

18 Efremov, "The Psychology of Faith and Religious Identity", 9.

19 Halis Ayhan, *Türkiye'de Din Eğitimi* (İstanbul: Dem Yayınları, 2014).

20 Muhammet Mustafa Bayraktar, "Dârü'l-Fünûn'dan Günümüze Türkiye'de İlahiyat/İslâmi İlimler Fakültelerinin Akademik Yapılanma Sorunu Üzerine Bir İnceleme", *Eskiyeni* 47 (Eylül 2022), 447.

21 Mustafa Öcal, "İlahiyat Fakültelerinin Tarihçesi", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/1 (Ocak 1986); Muhammet Şevki Aydın, *Cumhuriyet Döneminde Din Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme ve İstihdamı* (İstanbul: Dem Yayınları, 2016).

22 Bayraktar, "Dârü'l-Fünûn'dan Günümüze Türkiye'de İlahiyat/İslâmi İlimler Fakültelerinin Akademik Yapılanma Sorunu Üzerine Bir İnceleme", 450.

23 Muhammet Abay, "Yeniden Yapılanma ve Gelecek Vizyonu Raporu", *Yüksek Din Öğretiminde Gelecek Vizyonu: İlahiyat/İslami İlimler Fakültelerinde Kalite İçin Stratejik Öneriler*, ed. Şehmus Demir - Veysel Özdemir (Erzurum: Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Yayınları, 2025), 15.

1.2. Kimlik Kavramı

Kimlik sözlükte, "toplumsal bir varlık olan insana özgü belirti, nitelik ve özelliklerle, birinin belirli bir kimse olmasını sağlayan şartlar ve özellikler bütünü"[24] olarak tanımlanmaktadır. Kimlik genellikle bireyin benlik algısını, grup aidiyetlerini, yapısal konumlarını ve atfedilen veya kazanılan statülerini tanımlamak ve açıklamak için kullanılır.[25] Erdinç[26] kimliği, dinî ve siyasî kurumların da dahil olduğu bir etkileşim içinde, döneme ve bulunulan mekâna bağlı gereksinimlerle toplumsal olarak inşa edilmiş bir imgelem olarak tanımlamaktadır. Eski dönemlerde kimliğin tanımlanmasında ırk en önemli unsur olarak görülürken[27] iletişim ve etkileşimin artmasıyla birlikte kimliğin diğer yönleri de kavramda kendi yerlerini almışlardır. Bu bağlamda millî, siyasî, dinî, ekonomik, meslekî gibi pek çok kimlikten bahsedilebilir. Coşkun[28] bireysel, şahsî ve grup kimliklerine dikkat çekmiş ve bireysel kimliği kurumsal hüviyetler, şahsî kimliği kişinin ötekiyle olan etkileşiminin psiko-sosyal yönü, grup kimliğini ise o grubu oluşturan fertlerin ortak amaçlar, değerler, simge ve ideallerde birleştirmeleri ve yine müşterek kaygı ve kıvanç kaynaklarını paylaşmaları bağlamında tanımlamıştır.

Kimlik belirlenirken bireyin "Ben kimim?" sorusuna, benlik içinse "Kendimi nasıl tanımlıyorum?" sorusuna cevap aradıklarına dair düşünceler mevcuttur.[29] Bu noktada temel ayrım benliğin, beni ötekinden ayıran özellikler, kimliğin ise bireyin sosyal yapı içindeki rollerine ve yerine odaklandığı üzerinden kurulmaktadır. Fearon[30] kimliğin, hem bir grubun üyesi olma ile berberinden gelen, o grubun ötekinden ayırt edilmesini sağlayan bir sistem olarak görürken kavramın hem de bireyin özel bir gurur duyduğu veya sosyal açıdan önemli ve değişmez olarak gördüğü, bazı ayırt edici özellikleri de kapsadığını belirtmektedir. Diğer taraftan Maalouf[31] kimliğin, bireyi "başka hiç kimseye benzemez yapan şey" olduğu kanaatini paylaşmaktadır. Delibaş'a[32] dayanarak özetlenecek olursa, ortak kabul görecek şekilde kimliği tanımlamak oldukça güç olmakla beraber, kimlik süreklilik ve etkileşim sonucu oluşup, şartlara göre renk ve karakter kazanmaktadır.

---

[24] Hasan Eren, *Türkçe Sözlük* (Ankara: Türk Dil Kurumu Basım Evi, 1988), "Kimlik", 2/873.

[25] Lori Peek, "Becoming Muslim: The Development of a Religious Identity", *Sociology of Religion* 66/3 (Ekim 2005), 215-242.

[26] Şaban Erdiç, "İlahiyatın Düzenle İmtihanı: Din, Kimlik ve Siyaset Üçgeninde İlahiyat Aydını", *Liberal Düşünce Dergisi* 112 (Aralık 2023), 82.

[27] Zygmunt Bauman, *Kimlik*, çev. Mesut Hazır (Ankara: Heretik Yayıncılık, 2017).

[28] Ali Coşkun, "Din ve Kimlik", *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 24 (Ocak 2014), 6.

[29] Tokur - Doğan, "Gençlerde Kimlik Algısı ve Dinî Hayat", 705; Saffet Kartopu - Hızır Hacıkeleşoğlu, "Dindarlık Eğiliminin Kimlik Duygusu Kazanımındaki Rolü", *The Journal of Academic Social Science* 29/29 (Ağustos 2024), 244-268.

[30] James D. Fearon, *What is Identity (as We Now Use the Word)?* (California: Stanford University Press, 1999).

[31] Amin Maalouf, *Ölümcül Kimlikler*, çev. Aysel Bora (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2022), 16.

[32] Kayhan Delibaş, "Dinî Kimlik ve Katılımcı Birey: Kimlik Siyaseti ve Türkiye'de Siyasal İslamın Yükselişi" *Amme İdaresi Dergisi* 41/2 (2008), 137.

Psikoloji açısından kimlik konusunda Erikson'un çalışmaları dikkat çekmektedir. Gelişimi, toplumsal ilişkiler bağlamında sistematize ettiği psikososyal gelişim kuramında Erikson,[33] ergenlik dönemini kimlik konusuna odaklı olarak görür. Bu çerçevede ergenlik döneminin temel gelişim ödevi, tutarlı kimlik geliştirme üzerine kuruludur. Ergenlik döneminde gencin kim olduğu, ötekilerden nasıl ayrıldığı, benliğini nasıl tanımladığı, yaşamsal hedeflerinin neler olduğu gibi soruların gerçekçi ve doyurucu bir şekilde cevaplaması beklenmektedir. Dönem sonunda gencin orijinal kimliğini oluşturamadığı takdirde kimlik karmaşası yaşayacağı belirtilmektedir.[34] Bu gelişim sürecinde iki önemli öge ön plana çıkmaktadır. Bunlardan ilki o döneme kadar sahip olunan kimlikler ve özelliklerinin birleştirilmesi anlamına gelebilecek içsel ve işlevsel bir dönüşümü ifade eden kimlik sentezidir. Diğer öge ise kimlik ile ilgili bilişsel ve duygusal içeriğin işlevsel ve öze ait tutarlı bir bütün haline getirememe durumu ve dolayısıyla işlevsel benlik duygusunun yokluğu olarak ifade edilebilen kimlik karmaşasıdır.[35] Kimlik sentezi başarılı kimliğin inşasını sağlamaktadır. Kimliğini sağlıklı bir şekilde kazanan genç artık yetişkin rollerini üstlenebilecek, kendini ve çevreyi doğru analiz ederek çok daha sağlıklı ilişkiler geliştirebilecek ve bu durum onun ruh sağlığını da olumlu etkileyebilecektir. Morsünbül ve Uçar,[36] Erikson'un kimliğe dair teorisinin, kimliğin anlaşılması için gösterilen pek çok çabaya kaynaklık etmesi bakımından önemli olduğunu belirtmektedir. Bu açıdan Marcia'nın kimlik statüleri modeli örnek olarak gösterilebilir. Marcia,[37] Erikson'un psikososyal gelişim kuramında, özellikle kimlikle ilgili teorinin ölçümlenmesi amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formları ile yaptığı mülakatlar sonucunda, dört farklı kimlik statüsü örüntüsü tespit etmiştir. Buna göre kimlik başarılı, dağınık, moratoryum ve ipotekli olmak üzere dört farklı statüde gelişebilmektedir.[38]

Kimliğin pek çok farklı tipi ve yönü olmakla beraber, etnik ve dinî kimlik türleri diğerlerine nazaran daha ön plana çıkmaktadır. Etnik kimlik doğuştan sahip olunan bir kimlik iken, dinî kimlik bireyin kendini içinde bulduğu aile ve kültürde zamanla içselleştirdiği bir yapıya sahiptir.[39] Bauman[40] kimlik özleminin güvenlik arzusundan ve aidiyet krizinden kaynaklandığını belirtir. Dinler ahlakî doktrinleri vasıtasıyla inananlar arasında bir güven ortamı[41] yaratma gayesi güder. Ayrıca dinlerde, hayata ve ölüm sonrasına dair öğretileri ile inananlarda bir güven ve aidiyet hissi oluşturma çabası da söz konusudur. Bu bağlamda din,

---

33 Erik H. Erikson, *İnsanın 8 Evresi*, çev. Gonca Akkaya (İstanbul: Okuyan Us Yayın, 2018).

34 Erikson, *İnsanın 8 Evresi,* 55.

35 Erikson, *İnsanın 8 Evresi,* 115.

36 Ümit Morsünbül - Ertuğrul Uçar, "Kimlik Stilleri, Süreçleri ve Statülerinin Kimlik İşlevleri ile İlişkileri", *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 13/1 (Nisan 2017), 25-35.

37 James E. Marcia, "The Relational Roots of Identity", *Discussions on Ego Identity* (Hillsdale, NJ, US: Lawrence Erlbaum Associates, Inc, 1993), 101-120.

38 Jane Kroger - James E. Marcia, "The Identity Statuses: Origins, Meanings and Interpretations", *Handbook of Identity Theory and Research*, ed. Seth J. Schwartz vd. (New York, NY, US: Springer Science + Business Media, 2011), 31-53.

39 Maalouf, *Ölümcül Kimlikler*.

40 Bauman, *Kimlik*, 41.

41 İslam Can, "Güveni Nasıl Tanımlayabiliriz? Ya da Sosyal Bilimlerin Konusu Olarak Güven", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 41 (Şubat 2019), 46-59.

anlamın inşa edilmesinde işlevsel bir rol üstlenebilir. Pargament'in[42] ifadesi ile din, bozulan ya da kaybolan anlamın yeniden kurulmasında güçlü bir etkiye sahip olabilir. Diğer yandan Coşkun'a[43] göre din, kimliğe "kutsal bir anlam ve değer ilâve etmek suretiyle önemli tamamlayıcı fonksiyonlar ifa etmektedir". Buradan hareketle bireyin "Ben kimim?" sorusuna verebileceği cevapları, kural koyuculuğu, anlamı inşa etmesi, bireyi bir sosyal grubun üyesi kılması gibi özellikleri ile din, bir kimlik kaynağı olarak görülebilmektedir. Dinî kimlikler önceleri kolektif kimlikler olarak algılanırken zaman içinde bireysel kimlikler halini almıştır.[44] Bu noktada Bauman'ın[45] kimliğin bir çaba ve bir hedef doğrultusunda, alternatifler içinden seçilip mücadele ile korunan bir yapıda olması gerektiğine dair görüşüne paralel olarak, dinî kimliğin inşa sürecinin de bu şekilde olabileceğine dair bir çıkarım yapmak mümkündür. Dolayısıyla doğumla birlikte ailesinde hazır bulunan dinî kimliği birey, zamanla özelleştirip kendine ait bir yapıya dönüştürebilmektedir. Bu haliyle de o kolektif olmaktan çıkıp bireysel bir görünüm kazanmaktadır.

Sosyal kimlik teorisi ve grup algıları açısından yaklaşıldığında, grup aidiyeti kimlik oluşumu için kaçınılmazdır.[46] Tajfel ve Turner,[47] bireylerin kendilerini etnik, dinî veya sosyal sınıf gibi grup üyeliklerine göre tanımlamalarına odaklanmaktadırlar. Bu süreçte kişi kendisini ve ötekini sosyal gruplara ayırarak algılama eğilimindedir. Birey öz değer ve öz saygını artırabilmek amacıyla kendisi için olumlu kimlikler oluşturmak ister. Sosyal gruplara üye olmak ise olumlu ya da olumsuz değer çağrışımları ile ilişkili olarak bireye hizmet edebilir. Kişinin kendi grubunu değerlendirmesi, değer yüklü özellikler açısından sosyal karşılaştırmalar yoluyla diğer gruplara referansla belirlenir. Grup içi ve grup dışı arasındaki olumlu farklılıklar yüksek prestij sağlarken, olumsuz farklılıklar düşük prestijle sonuçlanır. Olumlu farklarla birey, iç gruplarla özdeşimini güçlendirmekte ve dış gruplardan farklılaşarak öz saygılarını artırmaya çalışmaktadır. Grubun sağladığı sosyal kimlik tatmin edici olmadığında, bireyler ya mevcut gruplarını daha olumlu bir şekilde algılamaya veya mevcut gruplarını terk edip daha olumlu bir şekilde algılanan bir gruba katılmaya çalışırlar. Bu durum, insanların kendi gruplarına ait olanları kayırmasına (iç grup yanlılığı), ötekine dair önyargıların artmasına ve stereotipleştirmeye yol açabilir.

Birey kendisini belirli bir grubun üyesi olarak kategorize ettiğinde, o grubun kimliğini benimser. Bu durum, bireyin, grup özellikleri üzerinden kendisini görmeye ve grubun normlarını, değerlerini ve davranışlarını benimsemeye başladığı anlamına gelmektedir. Sosyal gruplar bireylere sadece kimlik vermekle kalmaz; onlara aidiyet, amaç ve öz değer

---

42 Kenneth I. Pargament, *The Psychology of Religion and Coping: Theory, Research, Practice* (New York: Guilford Press, 2001), 110-111.

43 Coşkun, "Din ve Kimlik", 7.

44 Phillip E. Hammond, "Religion and the Persistence of Identity", *Journal for the Scientific Study of Religion* 27/1 (1988), 7.

45 Bauman, *Kimlik*, 25.

46 John C. Turner vd., "Social Comparison and Group Interest in Ingroup Favouritism" *European Journal of Social Psychology* 9/2 (1979), 187-204.

47 Henri Tajfel - John C. Turner, *The Social Identity Theory of Intergroup Behavior* (New York, NY, US: Psychology Press, 2004).

de sunar. Aidiyet hissi, grup üyeleri ile bağlı ve bir olduğuna dair duygularla beslenirken, yaşam deneyimlerinde ve bunları yorumlamalarında yalnız olmadığı hissini verebilir. Gruba dair bağlar, hedefleri ve misyonları beraberinde getirir. Böylece kişi amaçlar bağlamında grupla özdeşim kurar. Grup üyesi olan kişi, grubun başarılarından ve olumlu imajından gurur duyar ve özsaygısı yükselir. Sosyal gruplar, bireyin kendisini büyük bir topluluğun parçası olarak görmesi açısından bir çerçeve sunar. Kişinin paylaşılan özelliklere, değerlere veya hedeflere dayanarak kim olduğunu tanımlamasına imkân sağlar.[48]

Birey söz konusu grubun sosyal kimliğini kazandıktan sonra sosyal kategorizasyon gelir ve öteki ile kendi grubunu karşılaştırmaya başlar. Bu noktada karşılaştırma genellikle yanlı ve önyargılıdır. Birey kendi grubu ilke öteki grubu rakip olarak gördükçe bu önyargı devam eder. Aslında bu noktada iki grubun üyelerine sundukları kimlikler rekabet etmektedir. Kişinin bağlanıp özdeşim kurduğu grup, iç grup yani "biz" olarak algılanırken rekabet ettiği grup, dış grup yani "onlar" olarak algılanmaktadır. İç grup prestijli algılanırken dış grup genellikle olumsuz algılanır. Grupta sahip olunan ortak kimlik özelliklerine göre değerler inşa edilir. Bu değerler etnik, dinî, siyasî, gelişimsel, eğitsel, mesleki olmak üzere pek çok farklı bağlamda kendini gösterebilir.[49]

İlahiyat eğitimi almak, dini kimliği etkilemekle birlikte eğitsel ve mesleki kimlikleri de biçimlendiren bir süreç olarak düşünülebilir. Yaş grubu yakın olan, aynı hedefle bir araya gelmiş, ortak dinî değerleri ve eğitimi paylaşan, bu eğitim vasıtası ile bir meslek edinmeyi planlayan ilahiyat fakültesi öğrencilerinin, öteki olarak algılayabileceği diğer fakülte öğrencileri ile olan ilişkinin incelenmesi, mevcut kimlik ve sosyal kimlik algılarının anlaşılması açısından önem taşımaktadır.

2. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada, ilahiyat fakültesi öğrencilerinin sahip oldukları ilahiyatçı kimliğinin kampüs içindeki iletişim biçimlerine yansımaları kendi deneyim ve bakış açılarından ele alınmıştır. Bireylerin dış dünyayı nasıl algıladıkları ve olguları ne şekilde yorumladıklarını anlamak için nitel araştırma işlevseldir.[50] Zira nitel araştırmada bireyler önemli veri kaynakları olarak kabul edilir; dolayısıyla esnek sorular aracılığıyla onlardan derinlemesine bilgi toplamak mümkündür.[51] Nitel araştırma araştırmacıların, diğer insanların anlayış ve algılarından pay almalarına ve onların günlük yaşamlarını nasıl yapılandırıp anlam verdiklerini keşfetmelerine olanak sağlamaktadır.[52] Nitel araştırma tekniklerinden birisi de fenomenolojik desendir. Fenomenolojik araştırmalarda bireylerin deneyimlediği olgulara dair

---

48 Turner vd., "Social Comparison and Group Interest in Ingroup Favouritism".

49 Tajfel - Turner, *The Social Identity Theory of Intergroup Behavior*.

50 Sharan B. Merriam, *Nitel Araştırma: Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*, çev. Selahattin Turan (Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2018).

51 Hasan Şimşek - Ali Yıldırım, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013), 41-42.

52 Bruce L. Berg - Howard Lune, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, çev. Asım Arı (Konya: Eğitim Yayınevi, 2019), 20.

derinlemesine bir inceleme söz konusudur.[53] Bu noktada fenomenolojik araştırmayı gerekli kılan şey deneyimlerin özünü ortaya koymaktır. Fenomenolojik araştırmalarda araştırılan konuyla ilgili deneyime sahip kişilerden veri toplanıp bütün bireylerin deneyimlerinin özünü tanımlayan bütüncül bir betimleme yapılır.[54] Buradan hareketle, ilahiyat fakültesi öğrencilerinin sahip oldukları ilahiyatçı kimliğinin kampüs içi iletişim biçimlerini nasıl şekillendirdiğini onların deneyim ve bakış açılarından hareketle anlamayı amaçlayan bu araştırmada, fenomenolojik desen kullanılmıştır.

Bu araştırmanın temel problemi, İlahiyat fakültesi öğrencilerinin sahip oldukları ilahiyatçı kimliğinin, diğer fakülte öğrencileriyle kurdukları iletişim süreçlerindeki rolünü ve yansımalarını belirlemektir. Bu temel problem çerçevesinde, araştırma kapsamında şu alt sorulara yanıt aranmıştır:

1. İlahiyat fakültesi öğrencilerinin 'ilahiyatçı kimliği'ne sahip olma yaşantıları ve bu kimliğe yükledikleri anlamlar nelerdir?
2. İlahiyatçı kimliğinin, diğer fakülte öğrencileriyle (ötekiyle) kurulan iletişim sürecinde ortaya çıkan avantajlı ve dezavantajlı durumlar nelerdir?

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, ölçüt örnekleme ve kolayda örnekleme yöntemleri ile belirlenmiştir. Araştırmada ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmış; belirlenen ölçütleri karşılayan katılımcılar arasından ulaşılabilir olan bireyler kolayda örnekleme yoluyla seçilmiştir. Ölçüt örnekleme seçiminde önceden belirlenmiş kriterleri karşılayan kişilere yönelerek amaca uygun bilgi ve deneyime sahip bireylerle görüşme imkânı elde edilir.[55] Çalışmamız açısından bakıldığında "ilahiyat fakültesi öğrencisi olmak" temel ölçüt olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda araştırma soruları ilahiyat eğitimi deneyimiyle ilgili olduğundan tecrübelerinin daha çok olacağı düşüncesi ile 3. ve 4. sınıf öğrencilerine yoğunlaşılmıştır. Kolayda örnekleme yöntemi ulaşılması en kolay kişilerden veri toplama imkânı sağlar.[56] Bu çalışmada araştırmacılar görev yaptıkları fakültelerdeki öğrencilerle, çalışma odalarında birebir olacak şekilde görüşmeler gerçekleştirmişlerdir. Görüşmelerin dostane bir ortamda gerçekleşmesine özen gösterilmiştir. Buna göre çalışma grubu Çukurova Üniversitesi (12) ve Şırnak Üniversitesi (9) ilahiyat fakültelerinden gönüllülük esasına dayalı olarak belirlenen 8'i erkek ve 13'ü kız olmak üzere toplam 21 öğrenciden oluşmaktadır. Bahsi geçen öğrencilerin yaşları 19-43 arasında değişmekte olup yaş ortalaması 24,1'dir. Mülakatlar yapılırken aynı dönemde veri analiz süreci başlatılmıştır. Veri tekrarının gözlemlenmesi ve çeşitliliğin azalması veri doygunluğuna ulaşıldığı kanaatini oluşturmuş ve mülakatlar sonlandırılmıştır.

---

53 Elif Ünal, "Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz", *Nitel Araştırma Yöntemleri Psikoloji Uygulama Örnekleriyle*, ed. Hilal Peker Dural - Mehmet Karasu (Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2024), 205.

54 John W. Creswell, *Nitel Araştırma Yöntemleri*, çev. Selçuk Beşir Demir - Mesut Bütün (Ankara: Siyasal Kitabevi, 2023), 77.

55 Şimşek - Yıldırım, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 120.

56 Michael Quinn Patton, *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri* (Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2014).

2.2. Veri Toplama Süreci

Araştırma öncesinde Şırnak Üniversitesi Etik Kurul Başkanlığı'na başvurularak, 2025/130503 sayılı karar ile etik kurul onayı alınmıştır. Veri toplama için yarı yapılandırılmış sorulardan hareketle şekillenen mülakat tekniği kullanılmıştır. Mülakata alınan katılımcılara görüşmelerin kayıt altına alınacağı, edinilen verilerin yalnızca araştırma için kullanılacağı ve çalışmadan istedikleri zaman ayrılabilecekleri bilgisi verilmiştir. Gönüllü olarak mülakata katılmayı kabul eden kişilere "İlahiyat fakültesi öğrencisi olmak sizin için ne ifade ediyor?", "Diğer fakültelerden arkadaşlarınız sizin ilahiyat fakültesi öğrencisi olduğunuzu öğrendiğinde nasıl tepki veriyor?", "İlahiyat fakültesi öğrencisi olmanın kampüsteki sosyal çevrenizi etkilediğini düşünüyor musunuz?" gibi toplamda 11 açık uçlu soru yöneltilmiştir. Mülakatlar 30 Nisan 2025 ile 20 Haziran 2025 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler yüz yüze yapılmış, ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Mülakatlar ortalama yarım saat sürmüştür. Ayrıca katılımcılardan "görüşmeci onay formu" alınmıştır. Katılımcılar cinsiyet, yaş ve sınıf düzeyleri bağlamında kodlanmış ve betimsel analiz yapılırken kanıt olarak doğrudan ifadelere yer verilmiş ve bu kodlar parantez içinde sunulmuştur.

2.3. Verilerin Analizi

Kayıt altına alınan görüşmeler öncelikle yazıya aktarılmıştır. Sonrasında MAXQDA 2020 programına aktarılan görüşme kayıtları, analize hazır hale getirilmiştir. Araştırmada veriler betimsel ve içerik analizi yöntemleriyle çözümlenmiştir. Betimsel analiz, söz konusu durumun belirlenmesi için kullanılır ve tanımlayıcı bir özellik gösterir.[57] İçerik analizinde, verilerin anlam birimlerine ayrılarak kodlanması, bu kodların ilişkili biçimde kategoriler altında bir araya getirilmesi ve ortaya çıkan anlam örüntülerinin temalar aracılığıyla incelenen fenomenin anlaşılmasına yönelik olarak yorumlanması amaçlanır.[58] Buna göre analiz sürecinde her iki araştırmacı hazır hale getirilen verileri tekrar tekrar okumuş ve aşinalık sağlamıştır. Her okumada ortaya çıkan fikirler not edilmiştir. Sonrasında tüm veri setinde araştırma problemi için önemli olabilecek ifadeler sistematik şekilde kodlanmış, benzer kodlar kategoriler altında bir araya getirilmiştir. Bu aşamada araştırmacılar, kod ve kategorileri birlikte değerlendirerek birbiriyle bağlantılı olabilecek örüntüleri incelemiş ve temalar oluşturulmuştur. Raporun hazırlanması çerçevesinde kategori ve kodlarla ilgili örüntünün anlaşılır şekilde yazımı yapılmış, bu örüntünün kolay takip edilebilmesi için tablolar oluşturulmuş ve bahsi geçen temalara kanıt niteliğinde olan doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

2.4. Araştırmanın Güvenirliği

Nitel araştırmalarda çalışmanın güvenirliğini sağlamak amacıyla pek çok farklı işlem-

---

57 Şimşek - Yıldırım, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 89.

58 Şener Büyüköztürk vd., *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2016), 259.

den bahsedilebilir. Bu araştırma planlama, uygulama, analiz ve değerlendirme aşamalarında söz konusu işlemlerden olabildiğince yararlanılmaya çalışılmıştır. Öncelikle çalışmanın mülakat soruları şekillendikten sonra, iki alan uzmanından görüş alınmış ve bu doğrultuda sorular yeniden düzenlenmiştir. Görüşmelerin, katılımcıların kendilerini baskı altında hissetmedikleri, "dostane" bir bağlamda geçmesine çaba gösterilmiştir. İki öğrenci ile pilot uygulama yapılmıştır. Mevcut sorular içinde olmasa da katılımcı iki öğrencinin de "cinsiyetin iletişime olan yansımaları" odaklandıkları fark edilmiş ve soru formu yeniden güncellenmiştir. Verilerin kodlanması uzun bir sürece yayılarak yeniden ve yeniden üzerinde düşünülmesine özen gösterilmiştir. Kodlama esnasında, paralel kodlama yapılmış, araştırmacılar birbirleri ile iletişime geçmeden tüm veriyi tek başlarına açık kodlama şekliyle kodlamışlardır. Açık kodlama, kullanışlı olabilecek tüm anlam birimlerini tespit etme esnekliği sunar. Sonrasında açık kodlar, eksen kodlama aracılığıyla gruplandırılmış ve bu aşama verinin yorumlanmasına imkân tanımıştır.[59] Devamında bu kodlar karşılaştırılmış ve üzerine müzakere yapılarak en uygun forma ulaşmasına gayret edilmiştir. Kişisel reflektisivite araştırmacıların çalışmasını nasıl etkilediği ve yönlendirdiğini göz önünde bulundurması olarak tanımlanabilir. Bunu yapabilmek için pek çok faktör göz önünde bulundurulmalıdır. Söz gelimi araştırmacı yanlılığı, beklentileri, deneyimleri, değerleri, inançları, yetişme ortamı vb. araştırmayı etkileyebilir. Araştırmacı bu etkenlerin ne olduğunun ve araştırma süreci içinde nasıl bir rol oynadığının farkında olmalıdır.[60] Bu noktadan hareketle araştırmacılar öznelliğinin farkında olacak şekilde veriye yaklaşmışlardır.

Araştırma verilerinin güvenliğini sağlamak amacıyla alınan ses kayıtları ve notlar veri seti oluşturulduktan sonra imha edilmiştir. Bu sayede verinin mahremiyetinin korunmasına özen gösterilmiştir.[61]

3. Bulgular

Araştırma verilerinin analizi, üç veri alanı kapsamında başlıklandırılmış ve bu başlıklar dahilinde toplam altı tema oluşturulmuştur. İlk olarak katılımcıların ilahiyatçı kimliğine dair izlenimleri "İlahiyatçı Algısı" başlığı altında ele alınmış, çalışmanın temel problemi olan ilahiyat fakültesinde okumanın diğer fakültelerden öğrencilerle iletişimlerindeki yeri "Kapı ya da Duvar: Öteki ile İletişimde İlahiyatçı Kimliğinin Rolü" başlığı ile incelenmiştir. Bahsi geçen iletişim sürecinde sıkça vurgulanan cinsiyet değişkenine dair görüşler ise "Cinsiyetin İletişime Yansıması" isimli müstakil bir başlık altında sunulmuştur.

3.1. İlahiyatçı Algısı

İlahiyat fakültesi öğrencilerinin ilahiyatçı kimliğine, kendi bakış açılarından ve diğer

---

59 Merriam, *Nitel Araştırma*, 172.

60 Duygu Cançetin, "Yorumlayıcı Fenomenolojik Analizde Refleksivite ve Etik", *Psikolojide Nitel Araştırma Yöntemleri : Yaklaşımlar, Veri Analizi ve Uygulama Örnekleri*, ed. Tülin Gençöz (Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2023), 33.

61 Patton, *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*, 383.

fakültelerde okuyan öğrencilerin ilahiyatçıları nasıl algıladıklarına dair fikirlerinden hareketle iki tema oluşturulmuştur. İlahiyatçı algısına dair tema, kategori ve kodlar Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tema	Kategori	Kod
1. İçsel Kimlik Algısı	1.1. Mevcut	1.1.1. Tutarsız
		1.1.2. Saygın
		1.1.3. Sorumluluk sahibi
		1.1.4. İletişim becerisi zayıf
		1.1.5. Dedikodu yapan
		1.1.6. Gelişime kapalı
		1.1.7. Asosyal
	1.2. İdeal	1.2.1. Eğitimiyle tutarlı olan
		1.2.2. Rol model olan
		1.2.3. Farklılıklara saygılı
		1.2.4. Rehberlik eden
		1.2.5. Gelişime açık
		1.2.6. Okuyan-araştıran
		1.2.7. Topluma faydalı
2. Dışsal Kimlik Algısı	2.1. İnsanüstü Varlık	2.1.1. Hata yapma lüksü olmayan
		2.1.2. Her şeyi bilmesi gereken
		2.1.3. Hayatını dine adayan
	2.2. Yenilik Karşıtı	2.2.1. Gerici- yobaz
		2.2.2. Dar görüşlü
		2.2.3. Dayatmacı
		2.2.4. Yargılayıcı
	2.3. Asosyal	2.3.1.Sosyal hayatı önemsemeyen
		2.3.2. İletişime kapalı
		2.3.3. Etkinliklere katılmayan
		2.3.4. Spor yapmayan

Tablo 1. İlahiyatçı Algısına İlişkin Oluşturulan Tema, Kategori ve Kodlar

3.1.1. İçsel Kimlik Algısı

Tablo 1'de gösterildiği gibi ilahiyat öğrencilerinin ilahiyatçı kimliği hakkındaki görüşleri "mevcut" durum ve "ideal" olmak üzere iki kategori altında toplanmıştır. İlahiyatçı kimliğinin mevcut durumuna dair kodların çoğunlukla olumsuz niteliklerden oluştuğu anlaşılmaktadır.

> İlahiyat öğrencisinin bahis oynaması gibi, alkol içmesi gibi, namaz kılmaması gibi şeyler görüyorum. E peki sen neden okuyorsun? Yani madem bir yere geliyorsun onun gerekliliğini yapmakla mükellefsin, bence. Aldığın eğitimle hayatın tutarlı olmalı. (Erkek, 21, 2. Sınıf)

Mevcut ilahiyatçı kimliğine yönelik eleştiriler arasında, bu kimliğin bireyi sosyallikten uzaklaştıran bir yapı taşıdığı yönündeki değerlendirmeler de bulunmaktadır.

> Şöyle bir yer var hadi gidelim falan dediğim zaman, çok fazla ilgi göstermediklerini gördüm. Bir de ilahiyatçı kimliklerinden dolayı bunu çok fazla tercih etmiyor olabilirler. Yani ben ilahiyatçı olarak oraya gidersem ben dışlanırım vesaire gibi bir şeyler düşünüyorlar olabilir... Yani bir kısmı bunların boş işler olduğunu söylüyor. (Kız, 24, 4.sınıf)

Katılımcılar mevcut duruma eleştirilerle bağlantılı olarak ideal ilahiyatçı algılarına dair görüşlerini paylaşmışlar, bu bağlamda ilahiyat öğrencilerinin eğitimleriyle tutarlı davranışlar sergilemesi gerektiğini bildirmişlerdir.

> İlahiyat öğrencisi olmak açıkçası belli bir dinî değeri insanlara empoze etmek değil de toplum inşası ve toplumdaki bireylerin edinmeleri gereken ahlaki değerleri onlara hatırlatacak olan bir görevi var aslında. (Erkek, 24, 4.sınıf)

3.1.2. Dışsal Kimlik Algısı

İlahiyat fakültesi öğrencilerinin aktarımlarına göre, dış grubun ilahiyatçılara yüklediği anlamlar incelendiğinde; kendini dinine adamış, dinî kuralları kusursuz biçimde yerine getirmesi beklenen, yeniliklere kapalı ve asosyal bireyler şeklindeki nitelemelerin öne çıktığı görülmektedir. Katılımcılar konuyla ilgili şu ifadeleri aktarmışlardır:

> Hani hatasız kul olmaz, yani peygamberler bile hata yapmışken yani biz ilahiyatçıların hiç hata yapmaması gerektiğini düşünüyorlar... Öyle olamaz ki ilahiyat bir ilaç da biz onu yutunca kusursuz olamıyoruz, hepimiz insanız. (Erkek, 21, 2.sınıf)

> İlahiyatçı deyince hayatını tamamıyla dinî öğretilerle sürdüren, sadece bu konular hakkında konuşan ve tüm hayatını buna adayan bir profil bekliyorlar... (Erkek, 24, 4.sınıf)

> İlahiyatçılar yobaz, başka insanlarla konuşmazlar, dar görüşlüler, aktif değiller, konuşkan değiller gibi bir algı vardı. Zamanla değişiyor. Ama ilk İlahiyatçı olduğumu söylesem muhtemelen bir önyargı olurdu. (Kız, 23, 4.sınıf)

3.2. Kapı ya da Duvar: Öteki ile İletişimde İlahiyatçı Kimliğinin Rolü

Katılımcılara göre ilahiyatçı kimliği, ötekiyle iletişim açısından hem kolaylaştırıcı hem de engelleyici işlevlere sahiptir. Tablo 2'de de görüleceği üzere ilahiyat fakültesi öğrencileri kampüs içinde farklı fakültelerden öğrencilerle iletişime geçtiklerinde yaşadıkları çeşitli avantaj ve dezavantajlar durumlardan bahsetmişlerdir.

Tema	Kategori	Kod
1. İletişimde Avantajlar	1.1. Din konusunda bilgili olma	1.1.1. Soru sorma
		1.1.2. Dinî merak
		1.1.3. Din hakkında konuşma isteği
	1.2. Saygınlık	1.2.1. Saygı Görme
		1.2.2. Prestij atfedilmesi
		1.2.3. Statü atfedilmesi
	1.3. Güvenilir Olma	1.3.1. Problemleri paylaşma
		1.3.2. Sırlarını paylaşma
	1.4. Ötekinin Dindar Olması	1.4.1. Yakın davranma
		1.4.2. Kolay samimiyet kurma
2. İletişimde Dezavantajlar	2.1. Önyargı	2.1.1. Etiketleme
		2.1.2. Tek tipleştirme
		2.1.3. Aşırı kuralcı bulma
		2.1.4. Korku uyandırma
		2.1.5. Küçümseme
		2.1.6. Dine dair problemini yansıtma
	2.2. Mesafe Koyma	2.2.1. Ötekileştirme
		2.2.2. Dışlanma
		2.2.3. Görmezden gelme
		2.2.4. Çekinme
	2.3. Kimlik Üzerinden Sosyal Baskı	2.3.1. Mükemmellik beklentisi
		2.3.2. Hataya tahammülsüzlük
		2.3.3. Çifte standart
	2.4. Özgüvensizlik	2.4.1. Sorulara cevap verememe
		2.4.2. Dinî tartışmalardan kaçınma
	2.5. İletişimin Sığlaşması	2.5.1. Farklı konularda sohbet edememe

Tablo 2. Öteki ile İletişimde İlahiyatçı Kimliğinin Rolüne İlişkin Oluşturulan Tema, Kategori ve Kodlar

3.2.1. İletişimde Avantajlar

Katılımcılar, ilahiyatçı kimliğinin diğer fakültelerden öğrencilerle iletişim kurma sürecinde çeşitli avantajlar sağladığını ifade etmişlerdir. Toplumda ilahiyat kimliğine duyulan saygı, dindar ortak paydanın sağladığı yakınlık, ilahiyat öğrencilerinin dindar olacağına yönelik olumlu varsayımlar iletişimi kolaylaştırmaktadır.

> Dinî bir konu olduğu zaman bunu sana soruyorlar. Bu konuda iletişim rahat oluyor. (Kız, 23, 4.sınıf)

> İlahiyatçı olduğumuz için saygı gösteriyorlar aslında. Bazıları vay be Arapça mı öğreniyorsunuz, bazıları ilahiyat çok güzel bir alan diyor. (Kız, 21, 3.sınıf)

> İnsanlar saygı duyuyorlar. İlahiyat fakültesi okuduğumuz için... yani ilahiyat bölümü okumayanların bile bir hassasiyeti dinî açıdan... Herkesin bir müslümanlık kimliği var ilahiyattan önce, yani ondan dolayı ilahiyat okuyanlara karşı biraz daha saygılı oluyorlar... (Erkek, 24, 4.sınıf)

3.2.2. İletişimde Dezavantajlar

İlahiyat fakültesi öğrencileri, ilahiyatçı kimliğinin ötekiyle iletişimde kimi durumlarda kolaylaştırıcı yönleri olduğunu ifade etseler de kod sayıları incelendiğinde, olumsuz deneyimlere daha fazla vurgu yaptıkları görülmektedir. Katılımcılara göre bu dezavantajlar; mesafe konulması, görmezden gelinme, dışlanma ve ötekileştirilme bağlamlarında ortaya çıkabilmektedir.

> Girdiğimiz ortamlarda bazen kendinizi yabancı ya da ait değil gibi hissedebildiğimiz oluyor. Diğerlerinin yaşam şekilleri görünüşlerine göre bazen farklı olabiliyoruz. Bazı insanlar uzak durmayı tercih ediyor. (Kız, 23, 3.sınıf)

> Kız arkadaşlarla merkez kampüsteydik. Birden birisi "işte şeriatçılar geliyor, ilahiyatçılar zaten kendini belli ediyor" diyerek bağırdı. Biz tepki vermedik. Ama bu benim için çok olumsuz bir deneyimdi. (Kız, 23, 4.sınıf)

> Yemekhanenin önüne masa atılmıştı ve kulüpler vardı. Biz de "İçeriği ne, nasıl?" falan diye sormuştuk. Oradan geçen bir grup "Bunlar da burada!" gibi yüksek sesle konuştular (ağlamaya başlıyor). Orada bizi işaret ederek, böyle bağıra bağıra konuşulunca çok ağrıma gitmişti. (Kız, 23, 4.sınıf)

> Genelde gördüğüm negatif bir ayrımcılık var. Bunun da ülkemizde dinî değerlerin siyasi anlamda çok fazla etkili olmasından kaynaklandığını düşünüyorum. Çünkü herhangi bir arkadaş ortamında ister istemez konu siyasete geliyor. Bir kişinin ilahiyatçı olması onun işte direkt hangi partiye oy verdiğinden, hangi değerleri savunduğundan bir sürü belli tabulara geliyor. Aslında bu şekilde ilahiyatçı olduğun için, senin ideolojik tercihlerin tahmin ediliyor ve reaksiyon alıyorsun. (Erkek, 24, 4.sınıf)

Bazı katılımcılar, kişilik özellikleri gereği söz konusu zorluklarla baş edebildiklerini belirtmiş olsalar da önyargının varlığı ve yaygınlığı konusunda tüm katılımcılar ortak bir görüş ortaya koymaktadır.

> Bir de bize çok fazla tarikatçı gözüyle, korkunç gözlerle bakıyorlar. İlahiyatçıyım dediğimde hemen "sen tarikatçısı mısın?" diye sorular geliyor. Sanki tarikata ya da cemaate mensupsun gözüyle bakıyorlar. (Kız, 21, 3.sınıf)

İletişimi zorlaştıran bir diğer unsur da çevrenin "ilahiyatçı dinî konulardaki tüm soruları yanıtlayabilir" yargısından hareketle sorular sorması, bu durumda özellikle alt sınıflardan öğrencilerin kendini yetersiz hissetmesidir.

> Bir defasında yeni tanıştığım kişi: "Teheccüt namazı nasıl kılınıyor?" gibi dinî sorular sormaya başlıyorlar. Mesela bazı yerlerde ben eksiktim, cevaplayamadım. İlahiyat okuyanlara büyük bir alimmiş gibi bakıyorlar. Bu bizi zorluyor. (Kız, 19, hazırlık sınıfı)

İlahiyatçı kimliği, iletişimi dinî konular bağlamında kolaylaştırırken bu durum, aynı zamanda sohbetin sığlaşması dezavantajını da doğurmaktadır.

> Hani biraz daha, "sen bunları bilir miydin ya?" gibi oluyor. Hani bir ilahiyatçının atıyorum bir yabancı şarkı dinlemesi ya da işte yabancı filmlere ya da yabancı dillere ilgi duyması... Arapça dışında İngilizce, Almanca vesaire bir şeyler biliyor olmasını çok tuhaf karşılıyor. (Erkek, 24, 4.sınıf)

3.3. Cinsiyetin İletişime Yansımaları

Mülakatlarda iletişimdeki rolü bakımından ayrışan bir özellik olarak cinsiyet unsuru dikkat çekici bulunmuştur. Gelişim dönemi itibarıyla bu vurgu anlaşılabilir olsa da ilahiyatçı kimliği söz konusu olduğunda çok sık dile getirilmesi, iletişimde cinsiyet özelliklerinin bazı pürüzler doğurduğunu düşündürmektedir. Bahsi geçen pürüzler mülakat verilerine göre içsel ve dışsal etkilerden beslenmektedir.

Tema	Kategori	Kod
1. İç Grup Etkisi	1.1. Çekinceler	1.1.1. Dedikodu
		1.1.2. Zina isnadı
		1.1.3. Dışlanma
	1.2. Suçlamalar	1.2.1. Ahlaksızlıkla suçlanma
		1.2.2. Günahkarlıkla suçlanma
		1.2.3. Yakışıksız davranmakla suçlanma
2. Dış Grup Etkisi	2.1. Olumlu	2.1.1. Saygı görme
		2.1.2. Mahremiyete dikkat etme
		2.1.3. Rahat olma
	2.2. Olumsuz	2.2.1. Kıyafet eleştirisi
		2.2.2. Başörtülü olma

Tablo 3. Cinsiyetin İletişime Yansımalarına Dair Oluşturulan Tema, Kategori ve Kodlar

3.3.1. İç Grup Etkisi

Tablo 3'te görüldüğü üzere katılımcılar, iç grupta karşı cinsten arkadaşlarıyla iletişim kurarken çeşitli çekinceler yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

> Bir şey sorduğumuz zaman ya da herhangi bir anlamda hâl hatır da dahil olsa... ya da hocam hiçbir şey olmayıp sadece geçerken böyle insanlık halidir etrafa bakarsın, ona gözümüz çarptığı an bile bunlar tuhaf yorumlamalara neden oluyor. Yani hocam açık söyleyeyim şu ön bahçede acayip bir şekilde dedikodu dönüyor tabiri caizse. Ben öyle söylüyorum abdest alırken bile dedikodu yapılıyor. (Erkek, 24, 4. sınıf)

> Bazı hocalarda farkı beklentiler oluyor. Dışarıda falan sürekli izleniyormuş gibi bir hava oluştu. Hoca görecek ya da bir şey söyleyecek, biri uyaracakmış gibi hissetmeye başladık. Baskı altında hissettiriyorlar sanki bazıları. (Kız, 23, 4.sınıf)

> Bahçede oturduğumuz zaman bazı derslerin hocaları yanımıza gelip... işte biz zinayı işledik, gördük ama siz burada kızla erkekle oturuyorsunuz gibi bir konuşması olabiliyor. Yakışmıyor, oturmayacaksınız gibi şeyler söylüyor. (Kız, 23, 3.sınıf)

3.3.2. Dış Grup Etkisi

Dış grupta karşı cinsle iletişim, iç gruptaki kadar baskılayıcı değerlendirilmemiştir. Katılımcılara göre dış grupta iletişim konusunda cinsiyet özellikleri problem olarak görülmezken karşı cinsten saygı görmeleri, mahremiyete dikkat edilmesi, bu sayede kendilerini daha rahat hissetmeleri ve bu rahatlığın karşılıklı olduğuna dair algı iletişime olumlu yansımaktadır.

> Mesafesini korumaları güzel bir şey oluyor. Aslında ilahiyatçıyım dediğin zaman sen görünmez bir sınır çizmiş gibi oluyorsun. Laubali tavırlar sergilemiyorlar. (Kız, 23, 3.sınıf)

Dış grupta iletişimin cinsiyet kaynaklı sınırlı kalması, özellikle kız öğrencilerin başörtüsü takmaları ya da genel olarak giyim biçimleriyle ilgili görülmektedir.

> Eminim benimle biraz otursa konuşsa, o düşüncesini bırakacak. Ama direkt başörtülü olduğumuz için, o an giyimimden dolayı "Bunlar da her yerde!" diyor yani. Ağrıma gidiyor. Sosyal medyada da oluyor. Sırf kendince bir inancı var, bir şeyler yapmaya çalışıyor ama sadece başörtülü olduğu için, onların da zihinlerinden kalan bazı işte tarikatçı şeyler yüzünden tepki gösteriyorlar. Ama ben onlardan değilim ki! (Kız, 23, 4.sınıf)

Sonuç ve Tartışma

Araştırma verilerine göre ilahiyatçı kimliğine sahip olmak, ilahiyat fakültesi öğrencilerinin kampüste iletişimlerini biçimlendirici etkenlerden biridir. Bu durum; katılımcıların

ilahiyatçı kimliğine ilişkin algıları, diğer fakültelerden öğrencilerle karşılaşma deneyimleri ve cinsiyetle ilişkili özellikler bağlamında şekillenmektedir.

İlahiyat fakültesi öğrencilerinin ilahiyatçı algısına dair görüşleri daha ziyade eleştirel içeriklerden oluşmuştur. Bu durumun özgüven problemine işaret ettiği söylenebilir. "Size göre ilahiyatçı kimdir?" diye soru yöneltildiğinde katılımcılar, öncelikle mevcut duruma yönelik eleştiriler, sonra da olması gerekenle ilgili fikirlerini paylaşmışlardır. Mevcut ile ideal arasındaki fark, bilişsel çelişkiyi ve bundan kaynaklı kaygıyı artırmakta bu da özgüven eksikliğine yol açmaktadır yorumu yapılabilir. Nitekim Festinger[62] bilişsel yapıyı oluşturan değerler, ahlaki yargılar, dinî inançlar ile davranışların uyuşmaması hâlinde bilişsel çelişkinin ortaya çıkabileceği ve bunun bireyde doğal bir kaygıya neden olabileceğinden bahsetmektedir. Eğitim, öğrencilerin idealde sahip olmaları gereken kimlik özellikleriyle yüzleşmelerini sağlamaktadır. Mevcut halleri ile ideal özellikleri arasında kalan öğrenciler yetersizlik duygusu yaşayabilirler. Rogers,[63] mevcut benlikte hoşlanılmayan veya yetersiz olarak görünen özellikler üzerinden ideal benlik kavramını tanımlar. Bireyin ulaşmak istediği özellikler bütünü olarak tanımlanan ideal benlik, benliğin durağan ve sabit bir yapıda olmadığı çıkarımını da beraberinde getirmektedir. Bu noktadan hareketle ilahiyat eğitimi alıyor olmak, öğrencilerin ilahiyatçı kimliğinin sınırlarını ve özelliklerini algılamalarının yanı sıra mevcut durumları ile olan farkı da görmelerine neden olmaktadır. Bu durum onları değişmeye ve gelişmeye doğru yönlendirirken aynı zamanda kaygılanmalarına ve yetersizlik hissetmelerine de sebep olabilmektedir.

Katılımcılara göre dış grupta ilahiyatçı, "yenilik karşıtı" olarak görülmektedir. Bu aynı zamanda ilahiyat öğrencilerinin öz eleştiri olarak vurguladığı bir durumdur. Muhafazakâr tutum ve değişime direnç gibi özellikler konusunda hem ilahiyatçılar hem de çevrenin düşünceleri ortak paydada buluşmaktadır. Karslı[64] ilahiyatçı kimliğinin imkânı üzerine yaptığı çalışmasında da benzer sonuçlara ulaşmıştır. Buna göre öğrencilerin geleneği muhafaza etmenin yanında yeniliğe açık ve gelişim odaklı olması üzerine vurgu yapılmıştır. Bulgulara bakıldığında ilahiyat öğrencileri muhafazakâr ve tutucu algılanmaktan şikayetçi görünmektedirler. Benzer şekilde Ecer[65] de ilahiyatçı kimliğinin bilimsel düşünceye uzaklık, dar görüşlülük ve bağnazlıkla bağlantılı algılandığını bulgulamıştır. Muhafazakarlığı, yenileşmeye ve değişmeye karşı tedbirli yaklaşmak üzerinden tanımlamak mümkündür.[66] Ancak bu temada iki bakışın ayrıştığı nokta, katılımcılara göre dış grubun ilahiyatçı kimliğine "gerici", "yobaz" gibi sıfatların kullandığına yönelik ifadeleridir. Her ne kadar katılımcılar öteki tarafından "gerici" ya da "yobaz" olarak algılandıklarını söyleseler de doğrudan bu

---

62 Leon Festinger, *A Theory of Cognitive Dissonance* (California: Stanford University Press, 1957).

63 C. Rogers, "A Theory of Therapy, Personality, and Interpersonal Relationships, as Developed in the Client-centered Framework", *Psychology: A Study of a Science. Formulations of the Person and the Social Context*, ed. S. Koch (New York: McGraw Hill, 1959), 184-256.

64 Karslı, "İlahiyatçı Kimliğinin İmkânı Üzerine Bir Deneme".

65 Münir Ecer, "Bir Kimliğin İzini Sürmek: Üniversite Öğrencilerinin İlahiyatçı Kavramına İlişkin Metaforik Algıları", *İlahiyat Tetkikleri Dergisi* 66 (Nisan 2026), 137.

66 Asım Yapıcı, "Dinî Yaşayışın Farklı Görüntüleri ve Dogmatik Dindarlık", *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD)* 2/2 (Haziran 2002), 75-116.

tip bir yaşantıdan bahsetmemişlerdir. Bu düşüncenin ortaya çıkmasında grubun kültürel ve tarihsel yapısının etkili olduğu söylenebilir. Ross[67] bir grubun kimliğe ve ötekine dair algılarını anlayabilmek için o grubun psiko-kültürünü ve tarihini bilmek gerektiğini belirtmektedir. Bu bağlamda ilahiyat fakültesi öğrencilerinin, 28 Şubat sürecinde zirveye ulaştığı söylenebilecek olan bu türden algıları,[68] çevrelerinden anlatı yoluyla benimsemiş oldukları da iddia edilebilir. Köse,[69] bu türden anlatıların bireylerin kendi yaşamlarında karşılaştıkları olumsuzluklarla perçinlendiğini ve geçmiş deneyimle bütünleşmenin yaşandığını belirtmektedir. Çalışma bağlamında, bu durumun ilahiyat fakültesi öğrencileri için de geçerli olduğu yorumu yapılabilir.

İlahiyat öğrencileri ötekinin onları; kültürel ve sportif etkinliklere katılımı sınırlı, sosyal ortamlara rahatlıkla giriş yapmakta zorlanan bir profil olarak tanımladıklarını düşünmektedirler. Bu algı, ilahiyat fakültesi öğrencilerinin yetiştirilme biçimleri ve aldıkları eğitim gibi nedenlerle ilişkilendirilebilir. Ayrıca öğrencilerin çevreden gördükleri tepkilerle bağlantılı olabilir. Zira Özalp[70] ilahiyat fakültesi öğrencilerinin sosyalleşme sorunlarına ilişkin, maruz kaldıkları dışlanma sürecinin öğrencileri yalnızlığa ittiğini ve sosyal ortamlara katılırken kaygı yaşadıklarını bulgulamıştır.

Katılımcılara göre ilahiyatçı kimliğine sahip olmak, onların kampüste iletişim kurma biçimlerini olumlu ve olumsuz iki yönde de etkilemektedir. Dinî konularda meslekî donanıma sahip olma, dindarların ilahiyatçı kimliğine prestij atfetmeleri ve onları güvenilir bulmaları, iletişim açısından kolaylaştırıcı unsurlar olarak görülmektedir. Din, dindar olsun olmasın herkesin ilgi alanına giren bir konudur. Her insan, yaşamı boyunca kim olduğu, hayatın anlamı, ölüm sonrası ve benzeri konular üzerine sorular sorup bu sorulara yanıt arayabilir.[71] Anlam arayışı gibi herkesi ilgilendiren konuların da dâhil olduğu bir eğitim alıyor olmak, ilahiyat öğrencilerinin farklı alanlardan öğrencilerle iletişimini kolaylaştırmıştır. Dine yönelik pozitif tutuma sahip kişiler açısından din eğitimi almak, övülen ve saygı duyulan bir durumdur. Bu hususun ilahiyat fakültesi öğrencilerinin iletişimine katkı sağladığı düşünülebilir. Katılımcılara göre, öteki tarafın ilahiyatçıları yardımsever ve güvenilir olarak görmeleri dış grupla aralarındaki iletişimi ve bağı kuvvetlendirmektedir. İlahiyat eğitimini tamamlamış ve din görevlisi olarak hizmet vermekte olan ve dolayısıyla ilahiyatçı kimliği taşıyan diyanet personeli üzerinde yaptığı araştırmasında Ecer[72] benzer bir sonuca ulaşmıştır. Buna göre din görevlileri sosyal yapı içinde saygı görmekte ve prestij sahibi olarak algılanmaktadır. Bu durumun sadece resmi din görevlileri ile ilgili olmaktan ziyade din eğitimi alma ile ilişkili olduğu söylenebilir. Zira henüz herhangi bir görev ifa

---

67 Marc Howard Ross, "Psychocultural Interpretations and Dramas: Identity Dynamics in Ethnic Conflict", *Political Psychology* 22/1 (2001), 159.

68 İbrahim Dönmez H., "28 Şubat Sonrası Yazılı Basında 'Gerici' İmgesi", *Harsiyât - İlmî, Harsî ve İçtimaî Araştırmalar Dergisi* 2/4 (2018), 24-37.

69 Talha Köse, "Etno-Dinsel Kimliklerin Psiko-Kültürel Dinamikleri: Türkiye'de Alevi Kimliği Uyanışının Duygusal Boyutları", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* 74 (Haziran 2015), 193.

70 Özalp, "Farklılıkların Gölgesinde", 181.

71 Hasan Kayıklık, *Din Psikolojisi Bireysel Dindarlık Üzerine* (Adana: Karahan Kitabevi, 2019), 11.

72 Ecer, "Kırsalda Din Görevlisi Olmak", 62.

etmeyen ilahiyat öğrencileri için de benzer bir algının varlığından söz etmek mümkündür. Bu bağlamda insanların dine duydukları saygı ve tazimi, onun bilgisini taşıyanlara da yansıttıklarından bahsedilebilir. Dinin sosyal hayatı sistemleştirme ve ilişkileri düzenleme hususunda vurgulamış olduğu değerler ve "salih amel" bağlamında zikrettiği iyi davranışlar, ahlaki olarak olgunlaştırma amacı gütmektedir.[73] Bu noktadan hareketle, dindar kişilerin - araştırma özelinde ilahiyat fakültesi öğrencilerinin- güvenilir, yardımsever gibi ahlaki değerlerle ilişkili algılanması sonucu doğmuş gibi görünmektedir.

Ötekiyle iletişime olumsuz etki bağlamında en sık vurgulanan unsur, ilahiyatçı kimliğine yönelik önyargılar olmuştur. Kimlik oluşturma, doğası gereği grup içi aidiyeti besleme, bütünlük sağlama, bireye grup içinde konum sağlama[74] gibi çeşitli işlevlere sahipken aynı zamanda dış grupta önyargıların ortaya çıkmasına sebep olan bir unsurdur.[75] Araştırma verilerine göre diğer fakültelerden öğrencilerle iletişime en fazla zarar veren şey ilahiyatçı kimliğine yönelik önyargılardır. Katılımcılar, çevrenin ilahiyatçıları belirli kalıplarla algıladığını ve dolayısıyla kendilerine önyargılı davranıldığını düşünmektedirler. Birey olarak farklı kişilik özelliklerine sahip olmalarına karşın, önyargılar nedeniyle oluşan tek tip ilahiyatçı algısının gerçeği yansıtmadığını dile getirmişlerdir. Bu bağlamda Şerif[76] önyargıyı grup üyelerinin, yerleşmiş normlardan dolayı "öteki" olarak tanımladığı diğer gruba ve onun üyelerine karşı oluşturulan olumsuz tutumlar olarak tanımlar ve bunun grup kimliğinden kaynaklı olması sebebiyle birinden kişisel olarak hoşlanmama durumundan ayrıldığını belirtir.

Katılımcılar, "tarikat veya cemaat üyesi", "gerici", "iletişime kapalı", "aşırı kuralcı" gibi niteliklerle tanımlanan bir önyargıdan bahsetmektedirler. Söz konusu önyargılarla ilişkili olarak, diğer fakültelerdeki öğrencilerin kendilerine mesafe koyduğu düşüncesindedirler. Allport[77] önyargıya sahip kişilerin önyargının yoğunluğuna göre beş eylemi doğurabileceğinden bahseder. Bunlar; arkadan konuşma, uzak durma, ayrımcılık, fiziksel saldırı ve ortadan kaldırmadır. Katılımcıların bahsettiği uzak durma ve mesafeli davranma eğilimleri söz konusu önyargının ikinci basamakta yer alan bir yapıda olduğunu göstermektedir. Katılımcılar kampüste birçok kez ötekileştirilme, görmezden gelinme ve dışlanma gibi tepkilerle karşılaştıklarını bildirmişlerdir. Önyargıya dayalı bu tür tepkilere maruz kalmaları, ilahiyat fakültesi öğrencilerinin sosyalleşme konusundaki isteksizliği hakkında fikir vermektedir.

Katılımcılar; hem ötekinin ilahiyatçı kimliğini algılamasına hem de diğer fakülte öğrencileriyle olan iletişimlerine dair sosyal beklentilere fazlasıyla vurgu yapmışlardır. Bu bağlamda, ilahiyatçı kimliği algısına eşlik eden sosyal baskının, katılımcılarda yetersizlik duy-

---

73 Ali Koçak, *Psikolojik Açıdan Din Dindarlık ve Ahlaki Olgunluk* (Ankara: Eskiyeni Yayınları, 2024), 90-92.

74 Tajfel - Turner, *The Social Identity Theory of Intergroup Behavior*.

75 Vassilis Saroglou (ed.), *Religion, Personality, and Social Behavior* (New York: Psychology Press, 2013), 175.

76 Muzaffer Şerif - Carolyn W. Şerif, *Sosyal Psikolojiye Giriş I-II*, çev. Mustafa Atakay - Aysun Yavuz (İstanbul: Sosyal Yayınları, 1996), 649.

77 Gordon W. Allport, *Önyargının Doğası*, çev. Nur Nirven (Sakarya: Sakarya Üniversitesi Kültür Yayınları, 2016), 45.

gusuna yol açtığı söylenebilir. Nitekim katılımcılar, diğer fakültelerdeki öğrencilerin ilahiyatçılardan en büyük beklentilerinin "insanüstü bir varlık olma" üzerine kurulduğunu ve bununla bağlantılı olarak onları "hatasız ve her şeyi bilen kişiler" olarak gördüklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılar, bu bakış açısından hareketle sıklıkla eleştiri ve tepki aldıklarını bildirmişlerdir. Kendilerine insanüstü standartlar konulması ve bu doğrultuda beklentilere girilmesi, katılımcılar üzerinde sosyal baskı ve stres oluşturmuştur. Gerek iç gerekse dış grupta ilahiyatçı kimliğine biçilen rollerin belirli bir kalıp şeklinde dışa vurulması ve ilahiyat öğrencilerinin bu kalıba uymaları için baskı yapılması, onların bu kalıplar arasında sıkışmalarını beraberinde getirmiştir yorumu yapılabilir. Bu durumu destekleyen bir sonuca Karslı[78] ilahiyat fakültesi öğrencileri üzerinden, "ilahiyatçı kimdir?" sorusuna yanıt aradığı çalışmasında ulaşmıştır. Bu araştırmada ilahiyatçı kimliğinden "topluma örnek olması gereken" ve "her şeyi bilen, en iyi şeyi yapan" gibi yüksek beklentiler dile getirilmiştir.

Meslekî kimliğe bağlı olarak o mesleği yapan kişiye yüklenen rollerin varlığından söz etmek mümkündür.[79] Bu bağlamda toplum, bireyden sahip olduğu mesleğe uygun davranmasını bekler. Özellikle öğretmenlere, yargıçlara ve din görevlilerine biçilen roller çok daha spesifik olabilmektedir. Sözgelimi, bir mühendisin kahvehaneye gidip kâğıt oynaması rahatsız edici bulunmazken bir imamın aynı davranışı sergilemesi eleştiri konusu olmaktadır.[80] Aslında katılımcılar arasında toplumdaki din görevlilerine dair bu yaklaşım ile ilahiyat fakültesinde eğitim almanın sorumlulukları konusunda genel bir görüş birliği vardır. Nitekim birçok çalışmada ilahiyat kimliği ile anılan kavramlardan olan "ahlaklı, hoşgörülü, bilgili, sosyal becerisi kuvvetli, anlayışlı ve topluma rehberlik etme gibi nitelikler" benzerlik göstermektedir.[81] Ancak katılımcıların rahatsızlık duyduğu asıl nokta, ilahiyatçı kimlikliğinin keyfi biçimde eleştiri ve yaftalamaya araç edilmesidir. Bu noktada, "dinî sorumlulukların aslında inanan herkes için geçerli olduğunu, ancak çevrenin bu sorumlulukları yalnızca din eğitimi alan öğrencilere yönelttiğini" düşünen katılımcılar, bu durumu bir tür "çifte standart" olarak değerlendirmektedirler.

İlahiyat kimliği algısının yanı sıra sosyal beklentiler de iletişime zarar vermektedir. Bu beklenti türü ilahiyat öğrencilerinin "hatasız olması gerektiği" düşüncesinden beslenmektedir. Benzer durum Karslı'nın araştırmasında da göze çarpmaktadır.[82] Buna göre ilahiyatçılar örnek olma ve rol model olma görevleri üzerinden idealleştirilmektedir. Bulgularda geçen "hatasız olma" ifadesinden kastedilenin idealleştirme ve mükemmeliyet beklentisi

---

78 Karslı, "İlahiyatçı Kimliğinin İmkânı Üzerine Bir Deneme", 125.

79 Fatma Nur Yılmaz, "Mesleki Kimlik Alanında Yapılan Çalışmaların İçerik Analizi", *Giresun Üniversitesi* Eğitim *Fakültesi Dergisi* 2/1 (Haziran 2025), 47.

80 Vejdi Bilgin, *Bizi Kuşatan Toplum - Sosyolojiye Giriş* (Bursa: Emin Yayınları, 2017), 88.

81 Osmanoğlu - Korkmaz, "Öğrencilerine Göre İdeal İlahiyat Fakültesi Öğrencisinin Nitelikleri ve Bunların İlahiyat Eğitimiyle İlişkisi", 119; Osman Zümrüt, "İlahiyat Fakültesi Mezunu (İlahiyatçı) Sorumluluğu", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 23/23 (Haziran 2007), 9-22; Recep Uçar - Dilek Gürbüz Yiğit, "Üniversite Öğrencilerinin İlahiyatçı Kavramına Yönelik Metaforik Algılarının İncelenmesi", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 58 (Haziran 2025), 77-108.

82 Karslı, "İlahiyatçı Kimliğinin İmkânı Üzerine Bir Deneme", 125.

olduğu söylenebilir. Hewit ve Flett[83] mükemmeliyetçilik beklentisinin sadece öze dönük olmadığını, başkalarına ve sosyal gruplara da yönelik olduğunu belirtmektedir. Bu türden mükemmeliyetçilik beklentisi oldukça yüksek olmakla beraber karşılanmadığına ilişkin kanıya varıldığında, beklenti sahibinde ötekine yönelik negatif duygu durumlarının gelişmesi oldukça doğal görünmektedir. Mükemmeliyetçilik beklenen kişi ve grupta ise başarısızlık, kaygı, öz değer kaybı gibi duygular ortaya çıkabilmektedir. Bu bağlamda katılımcılar "insan" olarak kendilerinin de hataya açık olduğunu ve mükemmel olmamanın doğal kabul edilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Kısaca karşılanması neredeyse imkânsız olan mükemmeliyetçilik beklentisi öğrenciler arasında doğal bir etkileşim kurma konusunda engel teşkil etmektedir denilebilir. Hewitt ve Flett'in[84] tespitleri doğrultusunda, öğrenciler için kendilerine yöneltilen zorlayıcı dinî sorular, yetersizlik duygusuna yol açmaktadır. Bu durum onların yeni biriyle tanıştıklarında benzer sorularla karşılaşacakları kaygısıyla hareket etmelerini beraberinde getirmektedir. Benzer şekilde, tanıştıkları kişilere ilahiyat öğrencisi olduklarını söylediklerinde, dine mesafeli ya da din karşıtı olanların hemen tartışmalı bir dinî konuyu gündeme getirdiğini ve böylece farklı konularda sohbet etme imkânının ortadan kalktığını belirtmişlerdir. Tajfel ve Turner'in[85] ortaya koymuş olduğu sosyal kimlik kuramı bu durumu açıklamak için kullanılabilir. İki ayrı gruba ait olma algısı, yani öteki sosyal grubun farkında olmak, rekabetçi ve ayrımcı tepkilerin ortaya çıkması için yeterli olmaktadır. Bu durum her iki grup açısından geçerlidir denilebilir. Yani katılımcıların dinî bağlamda tartışmalı konuları açan bireyleri, "dine karşıt ya da tepkili" olarak algılaması da yine bu bağlamda değerlendirilebilir. Bu açıdan "tartışmalı ve çetrefil konuları açarak ilahiyat öğrencisini zor duruma düşürme çabası", grup yanlılığı bağlamında açıklanabilirken aynı zamanda, bu soruların sorulmasının, herhangi bir art niyet taşımasa bile, katılımcılar tarafından kasti olarak yapıldığı algısı ortaya çıkmış olabilir.

İletişimi şekillendiren bir diğer unsur cinsiyet olmuştur. Bu bağlamda iletişim açısından iç ve dış grupta farklı yansımalar ortaya çıkmaktadır. İç grupta, cinsiyet özellikleri iletişim biçimlerini genelde olumsuz biçimlendirmektedir. Katılımcılar karşı cinsten her türlü iletişimin bağlam dışına çıkarıldığını ve iç grupta konuyla ilgili baskı gördüklerini belirtmişlerdir. Bu baskı öncelikle dedikodu, sonra dışlanma daha da sonra suçlamalara maruz kalma şeklinde ortaya çıkmaktadır. Buna göre katılımcılar iç grupta çevrenin karşı cinsten iletişimi engellemeye çalıştığını bildirmiştir. Okumuş[86] ilahiyat fakültesi öğrencilerinin problemleri hakkında yaptığı çalışmasında benzer bir bulguya ulaşmıştır. Bu çalışmaya göre öğrencilerin %43,9'u birbiriyle arkadaşlık kurmak istediklerini ancak çevre faktörünün buna engel olduğunu ifade etmişlerdir.

Cinsiyetin iletişimdeki rolü bağlamında "hoca" faktöründen bahsetmek mümkün görünmektedir. Buna göre katılımcılar, akranlarına cevap vermek ya da onlarla tartışmaya

---

83 Paul L. Hewitt - Gordon L. Flett, "Perfectionism in the Self and Social Contexts: Conceptualization, Assessment, and Association with Psychopathology", *Journal of Personality and Social Psychology* 60/3 (1991), 457.

84 Hewitt - Flett, "Perfectionism in the Self and Social Contexts".

85 Tajfel - Turner, *The Social Identity Theory of Intergroup Behavior*, 281.

86 Ejder Okumuş, "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Problemleri -Dicle Üniversitesi Örneği-", *Değerler Eğitimi Dergisi* 5/13 (Haziran 2007), 59-94.

girmekten çekinmeseler bile karşılarında, bir otorite figürü olarak "hoca" çıktığı zaman, kendilerini daha savunmasız ve tehdit altında hissettiklerine dair vurgular yapmaktadırlar. Bu durum kültüre ve otoriteye uyma kavramlarıyla açıklanabilir. Milgram[87] deneyi ile sistemleştirilen otoriteye uyma kavramına göre, bireyler bir konuda uzman veya yetkili olduğunu düşündükleri kişilerin görüş ve emirlerine uyma eğilimi göstermektedirler. Ayrıca kültürel normlara uyma[88] da yine bu bağlamda değerlendirilebilir. Grup normlarına uyma tutumunda, bireysel olarak bir yargı standardı geliştirmiş olan kişiler, grubun oluşturduğu ortak bir yargıya yönelmekte, böylelikle öznel gerçeğin yerine grubun oluşturmuş olduğu ortak normu tercih etmektedirler.[89] Buna göre katılımcılar her ne kadar karşı cinsle olan iletişimlerinde bir sakınca veya sıkıntılı durum görmeseler bile bir otorite olarak "hoca" ile tartışmamayı tercih etmektedirler. Türk kültüründe hocaya saygı duyma normunun yerleşik olması da bu tutumu güçlendirmiş olabilir. Bu tür baskıların dış grupta yaşanmadığını belirten katılımcılar, diğer fakültelerdeki öğrencilerle saygı çerçevesinde daha rahat iletişim kurabildiklerini ifade etmişlerdir. Ancak dış grupta özellikle kız öğrenciler, giyim biçimleri ve özelde başörtüsüne dair önyargılardan hareketle ötekileştirilme ve sözlü saldırıya varan tepkiler aldıklarını belirtmişlerdir. İlahiyat fakültesi kimliğine sahip olmanın sosyal baskı ve ötekileştirme gibi sonuçlar doğurduğuna yönelik literatürde bulgular mevcuttur. Karslı[90] da benzer bir durumdan bahsetmekte, özellikle kılık kıyafet ve başörtülü olmanın ayrımcılık algısı doğurduğunu belirtmektedir. Özalp[91] ilahiyat fakültesi öğrencisi olmanın iç gruptan; düşünce, konuşma ve giyim bakımından "İlahiyat öğrencisi profiline" uygun olmadığı gerekçesiyle; dış gruptan ise önyargılar ve "gerici- yobaz" etiketi nedeniyle olumsuz tepkiler aldığını bulgulamıştır.

Kısaca, ilahiyat fakültesi öğrencileri, öteki ile iletişim konusunda önyargılara maruz kalma, orantısız beklentilere muhatap olma, sosyal baskılara uğrama, ötekileştirilme ve yargılanma gibi birçok bozucu etkiyi deneyimlediklerini bildirmişlerdir. Bazı öğrenciler bireysel donanımları vasıtasıyla bu olumsuzlukların üstesinden gelebilirken, diğer bazıları bu hususta başarısız hissetmektedirler. Bunun sonucunda iç gruba yönelme, içe kapanma, yalnızlaşma ya da ikinci bir bölüm okuyarak kendini farklı bir kimlikle sunma eğilimi ortaya çıkmaktadır. Kampüs içi iletişimi artıracak birtakım uygulamaların sıklaştırılması, alan dışı seçmeli ders olanaklarının artırılması, sosyal medyanın kampüs içi iletişimi artıracak biçimde kullanılması gibi yaklaşımlar ortaya konulan problemlerin çözümüne katkı sağlayıcı olabilir.

Araştırmanın yöntem ve uygulama açısından sınırlılıkları, iletişime dair bütün resmin ortaya konulmasını güçleştirmektedir. Bu bağlamda kimliğin ve eğitimin hem iç grupla hem de dış grupla gerçekleşen iletişimdeki rolü, farklı araştırma desenleri ve gruplarıyla

---

87 Stanley Milgram, *Obedience to Authority: An Experimental View* (New York: Harper Perennial Modern Classics, 2009).

88 David O. Sears vd., *Sosyal Psikoloji*, çev. Ali Dönmez (Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2020), 212.

89 Çiğdem Kağıtçıbaşı, *Günümüzde İnsan ve İnsanlar* (İstanbul: Evrim Yayınları, 2019), 75; Muzafer Sherif, *The Psychology of Social Norms* (New York: Harper Publication, 1936).

90 Karslı, "İlahiyatçı Kimliğinin İmkânı Üzerine Bir Deneme", 120.

91 Özalp, "Farklılıkların Gölgesinde", 180.

incelenmesi, konunun aydınlatılmasına yardım edecektir. Çalışmada ön plana çıkan grup yanlılığı, önyargı, ötekileştirilme, mükemmeliyetçilik beklentisi, kimlik oluşturma, cinsiyet gibi farklı değişkenlerin, ilahiyatçı kimliği ve iletişim bağlamında spesifik araştırmalarda incelenmesi farklı bakış açıları sunabilir.

Kaynakça

Abay, Muhammet. "Yeniden Yapılanma ve Gelecek Vizyonu Raporu". *Yüksek Din Öğretiminde Gelecek Vizyonu: İlahiyat/İslami İlimler Fakültelerinde Kalite İçin Stratejik Öneriler*. ed. Şehmus Demir - Veysel Özdemir. Erzurum: Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Yayınları, 2025.

Allport, Gordon W. *Önyargının Doğası*. çev. Nur Nirven. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Kültür Yayınları, 2016.

Aydın, Muhammet Şevki. *Cumhuriyet Döneminde Din Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme ve İstihdamı*. İstanbul: Dem Yayınları, 2016.

Ayhan, Halis. *Türkiye'de Din Eğitimi*. İstanbul: Dem Yayınları, 2014.

Barentsen, Jack. "Embodiment, Identity Formation and Missional Leadership: Roots of Theory and Practice in Theological Education". *Acta Theologica* 41 (2021), 160-178. https://doi.org/10.18820/23099089/actat.sup31.10

Bauman, Zygmunt. *Kimlik*. çev. Mesut Hazır. Ankara: Heretik Yayıncılık, 2017.

Bayraktar, Muhammet Mustafa. "Dârü'l-Fünûn'dan Günümüze Türkiye'de İlahiyat/İslami İlimler Fakültelerinin Akademik Yapılanma Sorunu Üzerine Bir İnceleme". *Eskiyeni* 47 (Eylül 2022), 437-462. https://doi.org/10.37697/eskiyeni.1125964

Berg, Bruce L. - Lune, Howard. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. çev. Asım Arı. Konya: Eğitim Yayınevi, 2019.

Bilgin, Vejdi. *Bizi Kuşatan Toplum - Sosyolojiye Giriş*. Bursa: Emin Yayınları, 2017.

Büyüköztürk, Şener vd. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri.* Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2016.

Can, İslam. "Güveni Nasıl Tanımlayabiliriz? Ya da Sosyal Bilimlerin Konusu Olarak Güven". *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 41 (Şubat 2019), 46-59.

Cançetin, Duygu. "Yorumlayıcı Fenomenolojik Analizde Refleksivite ve Etik". *Psikolojide Nitel Araştırma Yöntemleri : Yaklaşımlar, Veri Analizi ve Uygulama Örnekleri*. ed. Tülin Gençöz. 31-38. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2023.

Coşkun, Ali. "Din ve Kimlik". *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 24 (Ocak 2014). https://doi.org/10.15370/muifd.24579

Creswell, John W. *Nitel Araştırma Yöntemleri*. çev. Selçuk Beşir Demir - Mesut Bütün. Ankara: Siyasal Kitabevi, 2023.

Delibaş, Kayhan. "Dinî Kimlik ve Katılımcı Birey: Kimlik Siyaseti ve Türkiye'de Siyasal İslamın Yükselişi". *Amme İdaresi Dergisi* 41/2 (2008), 131-159.

Dönmez, İbrahim, H. "28 Şubat Sonrası Yazılı Basında 'Gerici' İmgesi". *Harsiyât - İlmî, Harsî ve İçtimaî Araştırmalar Dergisi* 2/4 (2018), 24-37.

Ecer, Münir. "Kırsalda Din Görevlisi Olmak: Fenomenolojik Bir Araştırma". *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Van Gölü Havzası Özel Sayısı* (Ekim 2025), 52-69. https://doi.org/10.53568/yyusbed.1660510

Ecer, Münir. "Bir Kimliğin İzini Sürmek: Üniversite Öğrencilerinin İlahiyatçı Kavramına İlişkin Metaforik Algıları". *İlahiyat Tetkikleri Dergisi* 66 (Nisan 2026) 131-145. https://doi.org/10.29288/ilted.1822908.

Efremov, Andrei. "The Psychology of Faith and Religious Identity: How Theology Shapes Worldview and Self-Perception". *Pharos Journal of Theology* 106/3 (2025), 1-15. https://doi.org/10.46222/pharosjot.106.3020

Erdiç, Şaban. "İlahiyatın Düzenle İmtihanı: Din, Kimlik ve Siyaset Üçgeninde İlahiyat Aydını". *Liberal Düşünce Dergisi* 112 (Aralık 2023), 79-102. https://doi.org/10.36484/liberal.1312526

Eren, Hasan. *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Basım Evi, 1988.

Erikson, Erik H. *İnsanın 8 Evresi*. çev. Gonca Akkaya. İstanbul: Okuyan Us Yayın, 2018.

Fearon, James D. *What is Identity (as We Now Use the Word)?* California: Stanford University Press, 1999.

Festinger, Leon. *A Theory of Cognitive Dissonance.* California: Stanford University Press, 1957.

Hammond, Phillip E. "Religion and the Persistence of Identity". *Journal for the Scientific Study of Religion* 27/1 (1988), 1-11. https://doi.org/10.2307/1387398

Hewitt, Paul L. - Flett, Gordon L. "Perfectionism in the Self and Social Contexts: Conceptualization, Assessment, and Association with Psychopathology". *Journal of Personality and Social Psychology* 60/3 (1991), 456-470. https://doi.org/10.1037/0022-3514.60.3.456

Kağıtçıbaşı, Çiğdem. *Günümüzde İnsan ve İnsanlar*. İstanbul: Evrim Yayınları, 2019.

Karslı, Bahset. "İlahiyatçı Kimliğinin İmkânı Üzerine Bir Deneme: Sosyal Benlik Sürecinde Nesneleşen İlahiyatçılığın Analizi". *Journal of Turkish Studies* 11/12 (Ağustos 2016), 105-126. https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.9714

Kartopu, Saffet - Hacıkeleşoğlu, Hızır. "Dindarlık Eğiliminin Kimlik Duygusu Kazanımındaki Rolü". *The Journal of Academic Social Science* 29/29 (Ağustos 2024), 244-268. https://doi.org/10.16992/ASOS.1241

Kayıklık, Hasan. *Din Psikolojisi Bireysel Dindarlık Üzerine*. Adana: Karahan Kitabevi, 2019.

Koçak, Ali. *Psikolojik Açıdan Din Dindarlık ve Ahlaki Olgunluk*. Ankara: Eskiyeni Yayınları, 2024.

Köse, Talha. "Etno-Dinsel Kimliklerin Psiko-Kültürel Dinamikleri: Türkiye'de Alevi Kimliği Uyanışının Duygusal Boyutları". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* 74 (Haziran 2015), 171-197.

Kroger, Jane - Marcia, James E. "The Identity Statuses: Origins, Meanings and Interpretations". *Handbook of Identity Theory and Research*, ed. Seth J. Schwartz vd. 31-53. New York, NY, US: Springer Science + Business Media, 2011.

Maalouf, Amin. *Ölümcül Kimlikler*. çev. Aysel Bora. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2022.

Magezi, Vhumani - Madimutsa, Walter. "Theological Education and Character Formation: Perceptions of Theological Leaders and Students". *HTS Teologiese Studies / Theological Studies* 79/1 (2023), 1-10. https://doi.org/10.4102/hts.v79i1.8543

Marcia, James E. "The Relational Roots of Identity". *Discussions on Ego Identity*. 101-120. Hillsdale, NJ, US: Lawrence Erlbaum Associates, Inc, 1993.

Merriam, Sharan B. *Nitel Araştırma: Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*. çev. Selahattin Turan. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2018.

Milgram, Stanley. *Obedience to Authority: An Experimental View*. New York: Harper Perennial Modern Classics, 2009.

Morsünbül, Ümit - Uçar, Ertuğrul. "Kimlik Stilleri, Süreçleri ve Statülerinin Kimlik İşlevleri ile İlişkileri". *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 13/1 (Nisan 2017), 25-35. https://doi.org/10.17860/mersinefd.305751

Okumuş, Ejder. "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Problemleri -Dicle Üniversitesi Örneği-". *Değerler Eğitimi Dergisi* 5/13 (Haziran 2007), 59-94.

Osmanoğlu, Cemil - Korkmaz, Mehmet. "Öğrencilerine Göre İdeal İlahiyat Fakültesi Öğrencisinin Nitelikleri ve Bunların İlahiyat Eğitimiyle İlişkisi", *Değerler Eğitimi Dergisi* 16/36 (Aralık 2018), 119-178. https://izlik.org/JA36ZW78GD

Öcal, Mustafa. "İlahiyat Fakültelerinin Tarihçesi". *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/1 (Ocak 1986), 111-123.

Özalp, Ahmet. "Farklılıkların Gölgesinde: İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Sosyal Dışlanma ve Entegrasyon Deneyimleri Üzerine Nitel Bir Araştırma". *Eskiyeni* 56 (Mart 2025), 155-188. https://doi.org/10.37697/eskiyeni.1565742

Pargament, Kenneth I. *The Psychology of Religion and Coping: Theory, Research, Practice.* New York: Guilford Press, 2001.

Patton, Michael Quinn. *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2014.

Peek, Lori. "Becoming Muslim: The Development of a Religious Identity", *Sociology of Religion* 66/3 (Ekim 2005), 215-242. https://doi.org/10.2307/4153097

Rogers, Carl. "A Theory of Therapy, Personality, and Interpersonal Relationships, as Developed in the Client-centered Framework". *Psychology: A Study of a Science. Formulations of the Person and the Social Context*. ed. S. Koch. 3/184-256. New York: McGraw Hill, 1959.

Ross, Marc Howard. "Psychocultural Interpretations and Dramas: Identity Dynamics in Ethnic Conflict". *Political Psychology* 22/1 (2001), 157-178.

Samuel, Alifa - Ojo, Oludare David. "Faith and Identity Formation: The Impact of Christian Religious Education on Students' Sense of Self". *Unilorin Journal of Lifelong Education* 7/2 (2023), 48-56.

Saroglou, Vassilis (ed.). *Religion, Personality, and Social Behavior*. New York: Psychology Press, 2013. https://doi.org/10.4324/9780203125359

Sears, David O. vd. *Sosyal Psikoloji*. çev. Ali Dönmez. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 2020.

Sherif, Muzafer. *The Psychology of Social Norms*. New York: Harper Publication, 1936.

Süleymanoğlu, Nurcan - Uçar, Recep. "Öğrencilerin İlahiyat Fakültesini Tercih Etme Nedenleri ve Aldıkları Eğitim Hakkındaki Görüşlerine Dair Nitel Bir Araştırma". *Düzce İlahiyat Dergisi* 9/1 (Haziran 2025), 1-27. https://doi.org/10.61272/duid.1599630

Şerif, Muzaffer - Şerif, Carolyn W. *Sosyal Psikolojiye Giriş I-II*. çev. Mustafa Atakay - Aysun Yavuz. İstanbul: Sosyal Yayınları, 1996.

Şimşek, Hasan - Yıldırım, Ali. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013.

Tajfel, Henri - Turner, John C. *The Social Identity Theory of Intergroup Behavior*. New York, NY, US: Psychology Press, 2004.

Tokur, Behlül - Doğan, Hümeyra Ahsen. "Gençlerde Kimlik Algısı ve Dinî Hayat: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi". *Eskiyeni* 50 (Eylül 2023), 705-722. https://doi.org/10.37697/eskiyeni.1294031

Turner, John C. vd. "Social Comparison and Group Interest in Ingroup Favouritism" *European Journal of Social Psychology* 9/2 (1979), 187-204. https://doi.org/10.1002/ejsp.2420090207

Uçar, Recep - Gürbüz Yiğit, Dilek. "Üniversite Öğrencilerinin İlahiyatçı Kavramına Yönelik Metaforik Algılarının İncelenmesi". *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 58 (Haziran 2025), 77-108. https://doi.org/10.17120/omuifd.1545122

Ünal, Elif. "Yorumlayıcı Fenomenolojik Analiz". *Nitel Araştırma Yöntemleri Psikoloji Uygulama Örnekleriyle*. ed. Hilal Peker Dural - Mehmet Karasu. 205-234. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2024.

Yapıcı, Asım. "Dinî Yaşayışın Farklı Görüntüleri ve Dogmatik Dindarlık". *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD)* 2/2 (Haziran 2002), 75-116.

Yılmaz, Fatma Nur. "Mesleki Kimlik Alanında Yapılan Çalışmaların İçerik Analizi". *Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2/1 (Haziran 2025), 46-75.

Zümrüt, Osman. "İlahiyat Fakültesi Mezunu (İlahiyatçı) Sorumluluğu", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 23/23 (Haziran 2007), 9-22. https://doi.org/10.17120/omuifd.1545122

Being a Theology Student on Campus: Reflections of Theological Identity in Communication Styles .

Extended Abstract

The concept of identity, which focuses on an individual's roles and position within the social structure, significantly influences self-perception and the forms of communication the individual establishes with their environment. This influence occurs by providing the individual with a framework for who they are and by establishing norms regarding the duties and responsibilities they are expected to assume in accordance with their goals, values, and ideals. In the context of this research, the identity of theology can be described as a convergence of professional, educational, and religious identities.

University campuses can be viewed as spaces where diversity in identity is experienced, given that they are environments where different worldviews and lifestyles come together. In this context, the theology faculty student focus group emerges as an intriguing area of study regarding the role of the theological identity they carry, both in their self-presentation and in their interactions with students from other faculties. On the other hand, from a social perspective, the theological identity is associated with specific normative behavioral patterns and the obligation of symbolic representation.

The central research question of this study is: "What impact might the theological identity of theology students have on their communication with students from other faculties?" it also sought to address sub-questions such as "What is the perception of theological identity among theology faculty students?" and "In what situations might theological identity be advantageous or disadvantageous during communication with others?" Therefore, this study aims to reveal, through a qualitative approach, how theology students perceive their theological identity in particular, and the role that this identity plays in communication with both in-group and out-group members.

Designed using the phenomenological research method, this study focuses on participants' individual experiences to understand how the identity of a theologian structures social interactions on the university campus from the perspective of theology students. This study, which employs a phenomenological design to understand how the theological identity held by theology students influences forms of communication within the campus, based on their experiences and perspectives, utilizes a phenomenological design.

In this study, the interview group was selected using convenience and criterion sampling methods, with "being a student at a faculty of theology" identified as the primary criterion. The study involved interviews with 21 students—8 male and 13 female—enrolled in the Theology Faculties at Çukurova and Şırnak Universities. The study group, whose ages ranged from 19 to 43, had an average age of 24.1. Research data were collected through interviews conducted using semi-structured interview questions. Participants who agreed to be interviewed were asked questions such as "What does being a student at a Faculty of Theology mean to you?" and "Do you think being a student at a Faculty of Theology has affected your social environment on campus?" The interviews were conducted in person and recorded using a voice recorder. The

recordings were transcribed, and the MAXQDA 2021 qualitative data analysis software was used during the analysis process. The interviews were conducted between April 30, 2025, and June 20, 2025. The interviews lasted an average of half an hour. Additionally, "participant consent forms" were obtained from the participants.

Based on the findings analyzed within three data domains, six themes were identified. First, participants' perceptions of their identity as theology students were addressed under the heading "Perception of Theology Students," and within this context, the themes of "internal identity perception" and "external identity perception" were established. The impact of being a theology student on communication was examined under the heading "Door or Wall: The Role of Religious Identity in Communication with the Other," and in this context, the themes "advantages in communication" and "disadvantages in communication" were established. Finally, the data regarding "The Effect of Gender on Communication" were presented under the themes of "in-group effect" and "out-group effect."

According to the research data, having a theological identity influences the ways in which theology students communicate on campus. This influence is shaped by the participants' perceptions of their theological identity, their experiences interacting with students from other faculties, and gender-related characteristics. It is observed that theology students' self-perceptions are largely shaped within a critical framework. During the process of socialization on campus, the theological identity serves as an advantage that facilitates communication in some cases, while in others it functions as a label that marginalizes or as a barrier that limits communication. In interactions with students from other faculties, it is evident that the gender factor significantly influences communication styles in both in-group and out-group relationships for theology students. Consequently, it has been concluded that while religious identity offers certain advantages in communication with the "other," it predominantly plays a role that complicates communication. Theology faculty students reported experiencing numerous disruptive effects, such as being subjected to prejudice, facing disproportionate expectations, enduring social pressures, being marginalized, and being judged when communicating with others. While some students are able to overcome these negative experiences through their individual resources, others feel unsuccessful in this regard. Approaches such as increasing the frequency of certain initiatives designed to enhance on-campus communication, expanding opportunities for elective courses outside one's major, and utilizing social media in ways that foster on-campus communication could help address the identified issues.

The study's methodological and practical limitations make it difficult to present a complete picture of communication. In this context, examining the impact of identity and education on communication with both in-groups and out-groups using different research designs and groups will help shed light on the subject. The variables highlighted in the study—such as group bias, prejudice, othering, perfectionism expectations, identity formation, and gender—could offer different perspectives if examined in specific studies within the context of theological identity and communication.

Keywords:

Psychology of Religion, Identity, Perception, Theology Students, Communication.